

**Krajowy Plan Działań
Administracji Podatkowej
2016 –
główne założenia projektu**

Spis treści

1.	WSTĘP	5
2.	KRAJOWE PODOBSZARY RYZYKA.....	7
2.1.	HIERARCHIA PODOBSZARÓW	7
2.1.1.	<i>Hierarchia podobszarów dla strategicznego urzędu skarbowego</i>	<i>7</i>
2.1.2.	<i>Hierarchia podobszarów dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych.....</i>	<i>7</i>
2.1.3.	<i>Hierarchia podobszarów dla pozostałych urzędów skarbowych</i>	<i>8</i>
2.2.	CHARAKTERYSTYKA PODOBSZARÓW	9
2.2.1.	DORADZTWO i INNE USŁUGI NIEMATERIALNE	9
2.2.1.1.	<i>Opis podobszaru</i>	<i>9</i>
2.2.1.2.	<i>Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe.....</i>	<i>9</i>
2.2.1.3.	<i>Lista ryzyk występujących w podobszarze.....</i>	<i>10</i>
2.2.2.	DZIAŁALNOŚĆ AGENTÓW SPRZEDAŻY	11
2.2.2.1.	<i>Opis podobszaru</i>	<i>11</i>
2.2.2.2.	<i>Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe.....</i>	<i>12</i>
2.2.2.3.	<i>Lista ryzyk występujących w podobszarze.....</i>	<i>13</i>
2.2.3.	E-HANDEL i USŁUGI INFORMATYCZNE	14
2.2.3.1.	<i>Opis podobszaru</i>	<i>14</i>
2.2.3.2.	<i>Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe.....</i>	<i>15</i>
2.2.3.3.	<i>Lista ryzyk występujących w podobszarze.....</i>	<i>16</i>
2.2.4.	HANDEL ELEKTRONIKĄ.....	17
2.2.4.1.	<i>Opis podobszaru</i>	<i>17</i>
2.2.4.2.	<i>Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe.....</i>	<i>19</i>
2.2.4.2.1.	<i>Wyniki dla strategicznego urzędu skarbowego Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>	
2.2.4.2.2.	<i>Wyniki dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych..... Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i>	
2.2.4.3.	<i>Lista ryzyk występujących w podobszarze.....</i>	<i>19</i>
2.2.5.	HANDEL HURTOWY POZOSTAŁY	20
2.2.5.1.	<i>Opis podobszaru</i>	<i>20</i>
2.2.5.2.	<i>Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe.....</i>	<i>21</i>

2.2.5.2.1.	Wyniki dla strategicznego urzędu skarbowego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.5.2.2.	Wyniki dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.5.2.3.	Wyniki dla pozostałych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.5.3.	Lista ryzyk występujących w podobszarze	22
2.2.6.	HANDEL PRODUKTAMI SPOŻYWCZYMI I TYTONIEM.....	23
2.2.6.1.	Opis podobszaru	23
2.2.6.2.	Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe	24
2.2.6.2.1.	Wyniki dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.6.2.2.	Wyniki dla pozostałych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.6.3.	Lista ryzyk występujących w podobszarze	24
2.2.7.	MOTORYZACJA	26
2.2.7.1.	Opis podobszaru	26
2.2.7.2.	Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe	28
2.2.7.2.1.	Wyniki dla strategicznego urzędu skarbowego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.7.2.2.	Wyniki dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.7.2.3.	Wyniki dla pozostałych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.7.3.	Lista ryzyk występujących w podobszarze	28
2.2.8.	NIERUCHOMOŚCI	30
2.2.8.1.	Opis podobszaru	30
2.2.8.2.	Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe	31
2.2.8.2.1.	Wyniki dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.8.2.2.	Wyniki dla pozostałych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.8.3.	Lista ryzyk występujących w podobszarze	32
2.2.9.	OPIEKA ZDROWOTNA (W TYM PRAKTYKA LEKARSKA I POZOSTAŁE USŁUGI MEDYCZNE)	33
2.2.9.1.	Opis podobszaru	33
2.2.9.2.	Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe	34

2.2.9.2.1.	Wyniki dla pozostałych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.9.3.	Lista ryzyk występujących w podobszarze	34
2.2.10.	PALIWA.....	36
2.2.10.1.	Opis podobszaru	36
2.2.10.2.	Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe	37
2.2.10.2.1.	Wyniki dla strategicznego urzędu skarbowego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.10.2.2.	Wyniki dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.10.3.	Lista ryzyk występujących w podobszarze	37
2.2.11.	PRODUKCJA i OBRÓT METALAMI i PRODUKTAMI METALOWYMI	38
2.2.11.1.	Opis podobszaru	38
2.2.11.2.	Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe	39
2.2.11.2.1.	Wyniki dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.11.2.2.	Wyniki dla pozostałych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.11.3.	Lista ryzyk występujących w podobszarze	40
2.2.12.	PRODUKCJA MATERIAŁÓW BUDOWLANÝCH i USŁUGI BUDOWLANE	41
2.2.12.1.	Opis podobszaru	41
2.2.12.2.	Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe	43
2.2.12.2.1.	Wyniki dla strategicznego urzędu skarbowego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.12.2.2.	Wyniki dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.12.2.3.	Wyniki dla pozostałych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.12.3.	Lista ryzyk występujących w podobszarze	44
2.2.13.	TRANSPORT i LOGISTYKA	45
2.2.13.1.	Opis podobszaru	45
2.2.13.2.	Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe	46
2.2.13.2.1.	Wyniki dla strategicznego urzędu skarbowego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.13.2.2.	Wyniki analiz dla pozostałych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.13.3.	Lista ryzyk występujących w podobszarze	46

2.2.14.	USŁUGI FINANSOWE i UBEZPIECZENIOWE.....	48
2.2.14.1.	Opis podobszaru	48
2.2.14.2.	Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe	50
2.2.14.2.1.	Wyniki dla strategicznego urzędu skarbowego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.14.2.2.	Wyniki dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.14.2.3.	Wyniki dla pozostałych urzędów skarbowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.2.14.3.	Lista ryzyk występujących w podobszarze	50

1. WSTĘP

Przedmiotowy dokument zawiera główne założenia projektu Krajowego Planu Działań (dalej KPD) na 2016 r., który – wspierając proces zarządzania ryzykiem zewnętrznym – wyznacza kierunki działań Administracji Podatkowej na dany rok, wskazując szczególnie newralgiczne z punktu widzenia potencjalnych zagrożeń dla budżetu państwa zjawiska oraz obszary i podobszary, na których organy podatkowe w danym roku szczególnie powinny ogniskować swoją uwagę.

Dokument, stanowiący swoisty wyciąg z projektu KPD przygotowanego na 2016 r., został opracowany na potrzeby skonsultowania głównych założeń tego planu z organizacjami zrzeszającymi przedsiębiorców, w tym w szczególności z organizacjami branżowymi wchodzącymi w skład Trójstronnej Komisji ds. Społeczno-Gospodarczych. Celem konsultacji jest umożliwienie aktywnego włączenia się organizacji branżowych w proces zarządzania ryzykiem zewnętrznym, poprzez udział w identyfikowaniu nowych zagrożeń dla systemu podatkowego i ustalaniu kierunków działania organów podatkowych.

Dokument obejmuje wykaz priorytetowych podobszarów ryzyka (rozumianych jako branże bądź grupy branż działalności gospodarczej) wraz z ich opisem oraz wykazem najczęściej stwierdzanych w kontrolach podatkowych błędów podatkowych (naruszeń przepisów prawa podatkowego), a także listą ryzyk zidentyfikowanych w poszczególnych podobszarach. Zawiera również hierarchię krajowych podobszarów ryzyka w podziale na grupy podatników objęte właściwością wyspecjalizowanych urzędów skarbowych i pozostałych urzędów skarbowych, oraz – od 1 stycznia 2016 r. – właściwością strategicznego urzędu skarbowego. Dokonując wyboru podobszarów ryzyka oraz ustalając ich hierarchię dla poszczególnej kategorii urzędów skarbowych wzięto pod uwagę kryterium wartości ryzyka.

Opracowanie projektu KPD na rok 2016 poprzedzone zostało przeprowadzeniem kompleksowego statystycznego badania wyników dotychczasowych działań Administracji Podatkowej, mającego wyłonić te grupy podmiotów gospodarczych, w przypadku których stwierdzono największą w skali całego kraju częstotliwość naruszeń obowiązków podatkowych oraz najwyższą „szkodliwość budżetową” mierzoną wartością wyniku finansowego kontroli podatkowych (obejmującego wartość ujawnionych w toku kontroli podatkowych uszczupień podatkowych, wartość zmniejszenia/zwiększenia wielkości zadeklarowanej straty oraz wartość nałożonych sankcji). Opisane badanie, zmierzające do wskazania m.in. krajowych priorytetowych podobszarów ryzyka (branż lub grup branż) w 2016 r., przeprowadzono na podstawie zaewidencjonowanych w systemie informatycznym danych dotyczących wyników kontroli podatkowych przeprowadzonych przez urzędy skarbowe z terenu całego kraju w okresie od 1 lipca 2014 r. do 30 czerwca 2015 r.

Ponadto dla uzyskania pełniejszego obrazu badanych zjawisk, w celu jak najbardziej trafnego określenia hierarchii podobszarów wymagających szczególnej uwagi organów podatkowych, w trakcie analizy uwzględniono także zaewidencjonowane wyniki kontroli przeprowadzonych przez urzędy kontroli skarbowej. Uwzględniono również kontrole wytypowane drogą losową, które zostały przeprowadzone w ramach wykonania KPD na rok 2015. Na treść dokumentu wpływ miały dodatkowo analizy dotyczące wyników segmentacji ogólnej (tj. analizy podmiotowej, służącej selekcji podatników na grupy podmiotów rzetelnych i nierzetelnych pod względem podatkowym), przeprowadzonych w lipcu 2015 r. w urzędach skarbowych z terenu całego kraju, a także dodatkowe wyjaśnienia od urzędów skarbowych dotyczące ustaleń kontroli podatkowych z najwyższymi wartościami wyniku finansowego w poszczególnych podobszarach ryzyka. Przygotowując dokument, uwzględniono ponadto dane z systemu Intrastat dotyczące wewnątrzwspólnotowych dostaw i nabyć przeprowadzonych w okresie od 1 lipca 2014 r. do 30 czerwca 2015 r.

W przeprowadzonej analizie uwzględniono dodatkowo planowane przez Ministerstwo Finansów (przedstawione w projekcie z dnia 16 kwietnia 2015 r. rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie wyznaczenia naczelników urzędów skarbowych do obsługi niektórych kategorii podatników i płatników, określenia kategorii obsługiwanych podatników i płatników oraz terytorialnego zasięgu działania i siedzib naczelników urzędów skarbowych) istotne zmiany organizacyjne, które mają nastąpić w strukturach Administracji Podatkowej. Zgodnie ze wspomnianym rozporządzeniem od dnia 1 stycznia 2016 r. jeden z dotychczasowych wyspecjalizowanych urzędów skarbowych (Pierwszy Mazowiecki Urząd Skarbowy w Warszawie) ma zostać przekwalifikowany na tzw. strategiczny urząd skarbowy, wyznaczony do obsługi największych podmiotów gospodarczych działających w Polsce, które z uwagi na wartość płaconych podatków (sięgającą poziomu ok. 50 proc. łącznych dochodów podatkowych) uznane zostały za strategiczne, z punktu widzenia budżetu państwa.

Zgodnie z zakładanym projektem strategiczny urząd skarbowy będzie obsługiwał następujące kategorie podatników i płatników:

- podatkowe grupy kapitałowe oraz spółki tworzące podatkowe grupy kapitałowe,
- banki, z wyłączeniem banków spółdzielczych,
- zakłady ubezpieczeń,
- jednostki działające na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2014 r., poz. 94) oraz przepisów o funduszach inwestycyjnych,
- jednostki działające na podstawie przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych,
- osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, które w ostatnim roku podatkowym osiągnęły przychód netto, w rozumieniu przepisów o rachunkowości, ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług o równowartości co najmniej 50 mln euro według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski na koniec roku podatkowego.

Z kolei pozostałe wyspecjalizowane urzędy skarbowe pozostaną właściwe do obsługi:

- banków spółdzielczych,
- oddziałów lub przedstawicielstw przedsiębiorstw zagranicznych, oraz
- osób fizycznych, osób prawnych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które w ostatnim roku podatkowym osiągnęły przychód netto, w rozumieniu przepisów o rachunkowości, ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług o równowartości co najmniej 3 mln euro według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski na koniec roku podatkowego.

W projekcie KPD na 2016 r., co uwzględnia przedmiotowy dokument, zawierający jego główne założenia, określono hierarchię podobszarów ryzyka odrębnie dla każdej z trzech kategorii urzędów skarbowych:

- urzędu strategicznego,
- urzędów wyspecjalizowanych oraz
- urzędów pozostałych.

2. KRAJOWE PODOBSZARY RYZYKA

2.1. HIERARCHIA PODOBSZARÓW

2.1.1. Hierarchia podobszarów dla strategicznego urzędu skarbowego

Najwyższe wartości ryzyka, przy jednocześnie najwyższych kwotach wyniku finansowego ujawnionych w kontrolach podatkowych przeprowadzonych wobec podatników, którzy zostaną objęci właściwością strategicznego urzędu skarbowego w okresie od dnia 1 lipca 2014 r. do 30 czerwca 2015 r. stwierdzono w następujących podobszarach, które tworzą branże lub grupy branż działalności gospodarczej:

1. Usługi finansowe i ubezpieczeniowe,
2. Produkcja materiałów budowlanych i usługi budowlane,
3. Handel elektroniką,
4. Handel hurtowy pozostały,
5. Paliwa,
6. Motoryzacja,
7. Transport i logistyka.

Powyższe zestawienia prezentuje hierarchię krajowych podobszarów ryzyka dla strategicznego urzędu skarbowego, gdzie jako kryterium przyjęto wartość ryzyka.

2.1.2. Hierarchia podobszarów dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych

Najwyższe wartości ryzyka, przy jednocześnie najwyższych kwotach wyniku finansowego ujawnionych w kontrolach podatkowych przeprowadzonych wobec podatników objętych właściwością wyspecjalizowanych urzędów skarbowych w okresie od dnia 1 lipca 2014 r. do 30 czerwca 2015 r., stwierdzono w następujących podobszarach, które tworzą branże lub grupy branż działalności gospodarczej:

1. Doradztwo i inne usługi niematerialne,
2. Handel hurtowy pozostały,
3. Nieruchomości,
4. Działalność agentów sprzedaży,
5. Produkcja materiałów budowlanych i usługi budowlane,
6. Usługi finansowe i ubezpieczeniowe,
7. Handel elektroniką,
8. E-handel i usługi informatyczne,
9. Produkcja i obrót metalami i produktami metalowymi,
10. Motoryzacja,
11. Handel artykułami spożywczymi i tytoniem,
12. Paliwa.

Powyższe zestawienie prezentuje hierarchię krajowych podobszarów ryzyka dla wyspecjalizowanych urzędów skarbowych, gdzie jako kryterium przyjęto wartość ryzyka.

2.1.3. Hierarchia podobszarów dla pozostałych urzędów skarbowych

Najwyższe wartości ryzyka, przy jednocześnie najwyższych kwotach wyniku finansowego ujawnionych w kontrolach podatkowych przeprowadzonych wobec podatników objętych właściwością pozostałych urzędów skarbowych w okresie od dnia 1 lipca 2014 r. do 30 czerwca 2015 r., stwierdzono w następujących podobszarach, które tworzą branże lub grupy branż działalności gospodarczej:

1. Produkcja materiałów budowlanych i usługi budowlane,
2. Nieruchomości,
3. Doradztwo i inne usługi niematerialne,
4. Opieka zdrowotna (w tym praktyka lekarska i pozostałe usługi medyczne),
5. Usługi finansowe i ubezpieczeniowe,
6. Transport i logistyka,
7. Motoryzacja,
8. Handel hurtowy pozostały,
9. E-handel i usługi informatyczne,
10. Handel artykułami spożywczymi i tytoniem,
11. Produkcja i obrót metalami i produktami metalowymi.

Powyższe zestawienia prezentuje hierarchię krajowych podobszarów ryzyka dla pozostałych urzędów skarbowych, gdzie jako kryterium przyjęto wartość ryzyka.

2.2.CHARAKTERYSTYKA PODOBSZARÓW

2.2.1. DORADZTWO i INNE USŁUGI NIEMATERIALNE

2.2.1.1. Opis podobszaru

Cechą wspólną wyróżniającą branże zaliczane do tego podobszaru ryzyka jest specyficzny charakter rezultatu świadczonej usługi, tj. brak jego materialnego wymiaru. Niematerialny charakter świadczonych usług oraz możliwość swobodnego lub wręcz dowolnego (nawet z przekroczeniem granic „ekonomicznego rozsądku”) określania przez kontrahentów wartości efektów tychże usług mogą skłaniać podmioty zaangażowane w transakcję do podejmowania zachowań nieuczciwych, w szczególności do nierzetelnego deklarowania wysokości osiągniętych przychodów i ponoszonych kosztów uzyskania przychodów.

W trakcie prowadzonej weryfikacji rozliczenia podatkowego znacznych trudności – z uwagi na najczęściej występujący brak obiektywnego punktu odniesienia – następuje ustalenie prawidłowej (rzeczywistej) wartości wykonanych usług, w sytuacji gdy ich zakres zdaje się wskazywać na prawdopodobne zawyżenie wartości wystawionych faktur za wykonane usługi. Jako dodatkową przeszkodę, znacząco utrudniającą dokonanie rzetelnych ustaleń w kwestii zakresu i rozmiaru działalności prowadzonej przez podmioty świadczące usługi doradcze i niematerialne, wskazać należy szczególnie często ujawniane w tym podobszarze przypadki braku dokumentacji podatkowej (wymieniony błąd podatkowy bardzo licznie był stwierdzany w trakcie kontroli prowadzonych w stosunku do podatników znajdujących się we właściwości urzędów skarbowych wyspecjalizowanych i pozostałych). Stąd zagrożenie występujące w tym zakresie oceniane jest jako wysokie, a źródłem nadużyć są przypadki deklarowania niemających odzwierciedlenia w rzeczywistości świadczeń związanych z działalnością podmiotów mieszczących się w tym podobszarze (zwłaszcza podmiotów korzystających z ewentualnych preferencji podatkowych, np. ryczałtowa forma opodatkowania, posiadane prawo do odliczeń lub zwolnień podatkowych), w tym w szczególności usług doradczych, księgowych, badania rynku, usług prawnych, usług reklamowych, zarządzania i kontroli, usług rekrutacji pracowników i pozyskiwania personelu, w celu wygenerowania u innych podmiotów (formalnych kontrahentów) fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu (i tym samym zaniżenia dochodu do opodatkowania) oraz podatku naliczonego (także z zamiarem wyłudzenia zwrotu podatku od towarów i usług).

Występujące nieprawidłowości w tym podobszarze polegają głównie na fikcyjności transakcji, w przypadku których wszelkie wymogi i warunki prawne są spełnione jedynie formalnie. Obszarami zagrożonymi nieuczciwymi zachowaniami podmiotów działającymi w branżach doradztwa i innych usług niematerialnych są zwłaszcza podatek VAT (w wyniku zawyżenia wartości podatku naliczonego) i podatki dochodowe (w wyniku zawyżenia kosztów uzyskania przychodów i tym samym zaniżenia dochodu oraz należnego podatku).

2.2.1.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	347
2	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	344

3	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	235
4	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	224
5	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	195
6	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	194
7	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywiście wykonanych usług	168
8	Ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą	156
9	Dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur	141
10	Brak dokumentacji podatkowej	92
11	Błędne przeniesienie danych z ksiąg do deklaracji	85
12	Wystawianie faktur dokumentujących fikcyjne transakcje	83
13	Błędne przeniesienie danych z dokumentów do ksiąg	75
14	Błędne określenie momentu powstania obowiązku podatkowego	73
15	Nieskładanie wymaganych przepisami prawa deklaracji podatkowych przez podatników prowadzących działalność gospodarczą	67
16	Nieskładanie deklaracji w podatku VAT	66
17	Nieterminowe uiszczanie należności podatkowych	59
18	Ewidencjonowanie faktur zakupu w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym	52

2.2.1.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród najczęstszych w danym podobszarze zagrożeń dla prawidłowego wywiązywania się z obowiązków podatkowych wymienić można:

- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego VAT innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia podatku od towarów i usług,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/ faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko niewywiązywania się z obowiązku płatnika podatku dochodowego od osób fizycznych.

2.2.2. DZIAŁALNOŚĆ AGENTÓW SPRZEDAŻY

2.2.2.1. Opis podobszaru

Najbardziej liczną grupą, wśród przedsiębiorców działających w tym podobszarze, są agenci zajmujący się sprzedażą towarów różnego rodzaju. Na koniec drugiego kwartału 2014 r. w rejestrze REGON figurowało w zakresie tego rodzaju działalności 23 009 podmiotów, tj. o 1,1% więcej niż w analogicznym okresie roku 2013¹. Ta kategoria podatników – jak pokazały wyniki kontroli podatkowych za okres od drugiej połowy 2014 r. do pierwszej połowy 2015 r. – wygenerowała jednocześnie najwyższą kwotę wyniku finansowego, stanowiącą aż 68% łącznej kwoty wyniku finansowego dla całego podobszaru. Najmniej, bo 1 382 podmiotów, odnotowano natomiast na koniec drugiego kwartału 2014 r. w grupie agentów zajmujących się sprzedażą produktów rolnych, żywych zwierząt, surowców dla przemysłu tekstylnego i półproduktów. Przy czym grupa ta uplasowała się zarazem na drugiej pozycji, biorąc pod uwagę łączną kwotę wyniku finansowego ustaloną w kontrolach podatkowych za okres obejmujący drugą połowę 2014 r. i pierwszą połowę 2015 r. Stwierdzona w tej grupie kwota wyniku finansowego, stanowiła ponad 12% łącznej kwoty wyniku finansowego dla całego podobszaru.

Specyficzną cechą często identyfikowaną wśród przedsiębiorców świadczących usługi agencyjne – stanowiącą zarazem największe ryzyko z punktu widzenia zagrożeń podatkowych – jest generowanie znacznych obrotów przy jednoczesnym braku materialnego aspektu działalności, przejawiającym się niedysponowaniem zapleczem technicznym, środkami trwałymi, magazynami, czy środkami transportu. Znamienny jest również bardzo niski poziom zatrudnienia, wynoszący jednego lub dwóch pracowników. Pozwala to w praktyce na szybką zmianę miejsca prowadzenia działalności i zmianę branży. Ponadto obecnie większość agentów działa jako pośrednicy sprzedaży, z którymi nawiązuje się kontakty telefonicznie lub za pośrednictwem poczty elektronicznej. Jedynym dokumentem świadczącym o wykonaniu usługi, za którą zleceniodawcy płacą prowizję, jest faktura lub korespondencja e-mailowa i zapłata gotówkowa lub na rachunek bankowy wskazany przez agenta. Faktury wystawiane są przy tym często na usługi bardzo specyficzne bądź wykonane usługi nazwane są bardzo ogólnie, co utrudnia zweryfikowanie, czy usługi faktycznie zostały wykonane.

Wobec aktywnych agentów zajmujących się sprzedażą towarów obserwuje się kilka charakterystycznych dla tej branży schematów działania, takich jak:

- niematerialny charakter usług oraz trudności w ustaleniu rzeczywistej wartości wykonanych usług, tym samym trudność w ustaleniu rozmiaru faktycznie prowadzonej działalności,
- brak dokumentów potwierdzających wykonanie usług (często podatnicy przedstawiają wyłącznie fakturę jako dowód na wykonanie usługi),
- fikcyjność oferowanych usług,
- fikcyjność zawieranych transakcji, wystawianie i ewidencjonowanie faktur dokumentujących fikcyjne czynności,
- uczestnictwo w specjalnie do tego stworzonej sieci podmiotów powiązanych celem obniżenia zobowiązań podatkowych, w tym również uczestnictwo w tzw. transakcjach karuzelowych,
- pośrednictwo pomiędzy firmami przeprowadzającymi pozorne transakcje.

W przypadku świadczących tego rodzaju usługi podmiotów będących osobami prawnymi (spółkami) zidentyfikowano ponadto przypadki braku kontaktu z osobami reprezentującymi spółkę, której siedziba

¹ Rejestr REGON, Główny Urząd Statystyczny.

mieściła się pod adresem tzw. wirtualnego biura, przy jednoczesnym niskim kapitale zakładowym spółki, braku oznak prowadzenia działalności gospodarczej (braku kontrolowanego pod miejscem wskazanym jako miejsce prowadzenia działalności), zaś funkcję prezesa zarządu częstokroć pełniły osoby będące cudzoziemcami.

Specyfika funkcjonowania agentów sprzedaży wykorzystywana jest przez podmioty działające w tej branży do działań sprzecznych z obowiązującymi przepisami prawa podatkowego, służących uniknięciu płacenia podatków bądź wyłudzenie zwrotów w podatku VAT (naruszenia art. 86 ust. 1, art. 88, art. 108 ustawy o podatku od towarów i usług). Nielegalna praktyka polega m.in. na wystawianiu przez te podmioty, zachowujące pozory legalności działania, tzw. faktur fikcyjnych, mających wyłącznie na celu obniżenie podatku należnego lub podwyższenie kosztów uzyskania przychodów. Faktury nie dokumentują faktycznego wykonania usługi lub sprzedaży towaru, bądź dokumentują wykonanie usługi (sprzedaż towaru) w wielokrotnie mniejszym zakresie. Najczęściej faktury nie są także ewidencjonowane.

Wśród agentów sprzedaży szczególną grupę stanowią podmioty zajmujące się sprzedażą paliw, rud, metali i chemikaliów przemysłowych. W grupie tej, poza wystawianiem fikcyjnych faktur, służących obniżeniu podatku należnego lub podwyższeniu kosztów uzyskania przychodów, zdarzają się przypadki uczestnictwa w procederze wyłudzenia podatku VAT. Podmioty wprowadzają do obrotu towar pochodzących z przestępstwa oraz dokonują zakupu oleju opałowego, a następnie sprzedają go jako olej przepracowany, albo też odbarwiają olej opałowy i wprowadzają taki produkt jako olej napędowy. Gdy stanowiący przedmiot obrotu towar pochodzi z przestępstwa, wystawiana jest faktura, która pozwala na wprowadzenie towaru do legalnego obrotu i zarazem umożliwia nabywcy odliczenie podatku naliczonego wynikającego z tej faktury. Do wyłudzeń zwrotów podatku VAT dochodzi również poprzez wystawianie tzw. pustych faktur w ramach tzw. transakcji karuzelowych.

2.2.2.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe²

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	9
2	Wystawianie faktur dokumentujących fikcyjne transakcje	8
3	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	7
4	Niewywiązywanie się z obowiązku płatnika podatku dochodowego od osób fizycznych	6
5	Deklarowanie fikcyjnych transakcji	6
6	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywistości wykonanych usług	5
7	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	3
8	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	2
9	Błędne przeniesienie danych z ksiąg do deklaracji	2

² Stosunkowo niewielka liczba błędów związana jest z tym, iż dotyczy wyłącznie kontroli prowadzonych w stosunku do podmiotów, dla których właściwym będzie strategiczny urząd skarbowy.

10	Brak dowodów zakupu towarów	2
11	Błędna kwalifikacja wykonywanych czynności jako czynności zwolnionych	2

2.2.2.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które dotyczą kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu,
- ryzyko narażania budżetu państwa na straty w wyniku uczestnictwa podmiotów w oszustwach karuzelowych,
- ryzyko nierealizowania lub nieterminowego realizowania obowiązków związanych z zapłatą podatku lub zaliczki na podatek,
- ryzyko niewywiązywania się z obowiązku płatnika podatku dochodowego,
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego VAT innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia podatku od towarów i usług,
- ryzyko związane z transakcjami z podmiotami powiązanymi.

2.2.3. E-HANDEL I USŁUGI INFORMATYCZNE

2.2.3.1. Opis podobszaru

Handel elektroniczny rozwija się w Polsce bardzo dynamicznie, notując dwucyfrowy wzrost rok do roku. Stanowi on obecnie w kraju 4% handlu ogółem i szacuje się że w 2018 może osiągnąć 9%. Polski sektor ICT³ to niemal 8% PKB, niemal 8% eksportu, 3% miejsc pracy i 2,5% populacji firm w kraju (ok. 50 tys. małych i średnich przedsiębiorstw i 1,8 tys. firm dużych). Branża IT przetrwała spowolnienie w okresie kryzysu i obecnie notuje coroczne wzrosty sięgające 8%⁴. W Polsce przychody branży handlu w sieci w 2014 r. przekroczyły 27 mld PLN, co stanowi wzrost o 3,5 mld zł względem roku wcześniejszego⁵. Stale rośnie również zainteresowanie e-zakupami – 21,6 mln populacji (64%) stanowią internauci, z czego 78% odwiedza serwisy e-commerce, a 59% e-sklepy. W ciągu ostatnich 5 lat liczba internautów wzrosła o 30%, w tym zainteresowanych e-commerce o 36%.⁶

Dominującą formą e-handlu są sklepy internetowe, które mają przewagę nad tradycyjnymi placówkami handlowymi, dzięki dostępności, bogactwu asortymentu, szybkiemu dostępowi do nieograniczonej ilości informacji oraz możliwości wyboru najbardziej dogodnej dla klienta formy płatności. Dzięki oprogramowaniu analizującemu dokonywane zakupy i śledzącego wędrówki internautów po witrynie firma może poznać ich preferencje. Pomaga to szybciej reagować na potrzeby rynku i dostosowywać ofertę do oczekiwań potencjalnych klientów. Sklep internetowy nie musi posiadać przy tym sklepu, jako fizycznego lokalu, w którym oferowane są produkty do sprzedaży dla klientów. Może jedynie ograniczyć się do witryny internetowej, poprzez którą będą oferowane produkty.

Inną możliwością prowadzenia e-handlu są portale aukcyjne, gdzie całość procesu odbywa się za pomocą odpowiednio skonstruowanej strony internetowej, która umożliwia bezpieczne i przejrzyste działanie oraz uczestniczenie w oferowanych aukcjach. Głównym atutem jest łatwość nawiązania transakcji i dostępność produktu, a także jego cena, która często bywa bardziej konkurencyjna niż ta oferowana przez sklepy funkcjonujące poza siecią Internet.

Rosnąca wartość sprzedaży na polskim rynku e-commerce powoduje coraz większe zainteresowanie branżą przez inwestorów i dużych sprzedawców, jak sieci hipermarketów, markety budowlane, delikatesy czy marki modowe. E-handel w Polsce jest w fazie dynamicznego wzrostu. Poza wzrostem wykorzystania urządzeń mobilnych można zaobserwować także nowe trendy takie jak: handel transgraniczny, personalizacja oferty czy B2B e-commerce. Coraz popularniejsze – poprzez niskie ceny – stają się ponadto portale umożliwiające transakcje detaliczne bezpośrednio w Chinach, np. poprzez platformę AliExpres.com stworzoną w schemacie matczyngo systemu B2B Alibaba.com umożliwiającego nawiązywanie międzynarodowych kontaktów handlowych z producentami z Chin.

Podkreślić należy, że niezależnie od sposobu prowadzenia sprzedaży – czy w formie e-sklepu, czy też w formie sprzedaży z licytacji – powstaje ten sam stosunek prawny zobowiązaniowy, jak w przypadku podatników, którzy zarejestrowali działalność gospodarczą związaną z szeroko pojętym handlem, co wiąże się zasadniczo z obowiązkiem naliczania i odprowadzania podatków z tytułu osiągniętych przychodów.

Do typowych zagrożeń dla tego podobszaru należą w szczególności:

- zaniżanie przychodów poprzez niewykazywanie sprzedaży dokonywanej za pośrednictwem portali aukcyjnych,

³ technologii informacyjno-komunikacyjnych, od ang. *information and communication technologies*

⁴ <http://www.mg.gov.pl/node/20043>

⁵ raport firmy PMR - „Handel internetowy w Polsce 2014”

⁶ raport Izby Gospodarki Elektronicznej: „Kupuję w internecie 2014”

- prowadzenie niezarejestrowanej działalności gospodarczej,
- brak rejestracji w podatku VAT,
- brak dowodów zakupu towarów,
- niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku,
- brak dokumentacji podatkowej,
- dokonywanie czynności sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej,
- dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur.

2.2.3.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą	322
2	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	207
3	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	159
4	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	153
5	Prowadzenie niezarejestrowanej działalności gospodarczej	151
6	Dokonywanie czynności sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej	143
7	Brak dokumentacji podatkowej	111
8	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	96
9	Nieskładanie wymaganych przepisami prawa deklaracji podatkowych przez podatników prowadzących działalność gospodarczą	95
10	Brak rejestracji w podatku VAT	95
11	Dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur	83
12	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	78
13	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	69
14	Błędne przeniesienie danych z ksiąg do deklaracji	62
15	Ryzyko związane ze sprzedażą prowadzoną w sklepach internetowych i za pośrednictwem portali aukcyjnych	61
16	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywistości wykonanych usług	58
17	Błędne określenie momentu powstania obowiązku podatkowego	57
18	Nieskładanie deklaracji w podatku VAT	50

2.2.3.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,
- ryzyko niewykazywania do opodatkowania całości osiągniętych przychodów, poprzez nieewidencjonowanie całości lub części przychodów na kasach rejestrujących,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego związane z wykorzystywaniem faktur, które dotyczą kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu,
- ryzyko nierealizowania lub nieterminowego realizowania obowiązków związanych z zapłatą podatku lub zaliczki na podatek,
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia zwrotu podatku od towarów i usług,
- ryzyko prowadzenia niezarejestrowanej działalności gospodarczej.

2.2.4. HANDEL ELEKTRONIKA

2.2.4.1. Opis podobszaru

Rynek produktów elektronicznych, w szczególności telefonów komórkowych, tabletów, konsoli do gier – co potwierdzają wyniki przeprowadzonych kontroli podatkowych i dokonane na ich podstawie przez służby skarbowe analizy ryzyka – jest obszarem działalności szczególnie narażonym na wyłudzenie nienależnego zwrotu podatku VAT lub unikanie zapłaty należności budżetowych z tego tytułu.

Wyłudzenia podatku VAT są w Polsce, podobnie jak na terenie pozostałych krajów UE, ogromnym problemem skutkującym stratami budżetowymi znacznych rozmiarów, a zainteresowanie nieuczciwych podatników daną branżą prowadzi automatycznie do jej drenażu. Uczciwym przedsiębiorcom trudno jest bowiem konkurować na rynku z podmiotami oferującymi produkty bez obciążeń w postaci 23% VAT. Istnieje ponadto niebezpieczeństwo, że uczciwi przedsiębiorcy działający w branży elektronicznej, dokonujący obrotu zarówno wewnątrzwspólnotowego jak i wyłącznie krajowego, mogą nieświadomie stać się uczestnikami procederu oszustwa.

Jednym z najbardziej charakterystycznych, a zarazem najgroźniejszych oszustw podatkowych występujących w tym podobszarze ryzyka – biorąc pod uwagę negatywne konsekwencje podatkowe, a także naruszenie reguł uczciwej konkurencji – są oszustwa karuzelowe (tzw. karuzele podatkowe). W proceder zaangażowanych jest kilka, a nawet kilkanaście podmiotów zarejestrowanych dla celów VAT w Polsce i innych państwach UE. Zjawisko skutkuje zarówno bezpośrednimi stratami budżetu państwa, w wyniku wyłudzenia zwrotów lub uszczuplania jego należności, jak i możliwością realnego zagrożenia konkurencyjności dla uczciwych przedsiębiorców, prowadzących działalność zgodnie z prawem i regułami rynku, poprzez zaniżanie cen o wartość nieodprowadzonego podatku.

Przedmiotem obrotu w ww. procederze są towary nabyte w ramach transakcji dostawy wewnątrzwspólnotowej. Pierwszym nabywcą towarów na terytorium kraju jest z reguły podmiot pełniący rolę tzw. „znikającego podatnika” (missing trader), składający lub nieskładający deklaracji, ale finalnie nigdy nieodprowadzający należnego podatku do urzędu skarbowego. Podmiot tego typu z reguły zgłasza siedzibę w tzw. wirtualnym biurze, w którym nie są wykonywane żadne czynności, jakich należałoby oczekiwać, mając na uwadze branżę i rozmiary (skalę obrotów) działalności. Zazwyczaj całkowicie niemożliwy jest bezpośredni kontakt z osobami formalnie reprezentującymi podmiot. Opisany pierwszy na obszarze Polski podmiot dokonuje szybkiej (najczęściej w tym samym lub kolejnym dniu) sprzedaży towaru do kolejnych podmiotów – ogniw łańcucha. Podmioty te formalnie spełniają obowiązki związane z rozliczeniami podatku od towarów i usług. Ich głównym celem nie jest jednak zysk na transakcji w rozumieniu rynkowym, a jedynie wydłużenie łańcucha obrotu. Często są to spółki specjalnie w tym celu utworzone. Rolę taką, świadomie lub w wyniku niezamierzonego uczestnictwa, mogą pełnić także prawidłowo działający przedsiębiorcy. Finalnie towar trafia do ostatniego w łańcuchu krajowych dostaw podmiotu. Ten dokonuje ponownej sprzedaży towaru za granicę w ramach eksportu lub wewnątrzwspólnotowej dostawy przy zastosowaniu preferencyjnej stawki VAT 0% i występuje o bezpośredni zwrot podatku, który faktycznie nie został zapłacony na wcześniejszym etapie obrotu. W innym przypadku towar, po cenie zaniżonej o wartość VAT, który nie został nigdy na wcześniejszych etapach obrotu odprowadzony w wyniku zastosowania nielegalnego mechanizmu, trafia na rynek.

Charakterystyczne, najczęściej powtarzające się cechy transakcji wykorzystywanych w procederze oszustwa to:

- dostawcą jest nowopowstała firma, z najniższym kapitałem zakładowym, a jej właścicielem lub reprezentantem jest osoba bez doświadczenia w branży, często obcokrajowiec (pochodzący z krajów trzecich, tj. spoza UE),
- podmiot, szczególnie przy dużej skali działalności, zgłasza siedzibę firmy pod adresem, pod którym brak jest oznak prowadzenia działalności gospodarczej lub w wynajętym lokalu mieszkalnym,
- dostawcy i odbiorcy w łańcuchu dostaw często zmieniają się bez żadnego ekonomicznego uzasadnienia (pojawiają się nowe firmy, ponownie uruchamiane są przedsiębiorstwa po zmianach udziałowców),
- występuje „odwrócony łańcuch obrotu”; na normalnie funkcjonującym rynku, zazwyczaj towar sprzedawany jest od producenta, poprzez duże hurtownie i następnie mniejszych dystrybutorów, do sprzedawcy detalicznego, natomiast w obrocie dokonywanym z zamiarem oszustwa w VAT, towar jest sprzedawany przez szereg mniejszych podmiotów do dużych dystrybutorów, którzy dokonują wywozu tego towaru poza granice RP,
- towary są oferowane w dużych ilościach, a partie towarów z reguły nie są dzielone,
- towary mają wysoką łączną wartość, jednakże często ich cena jednostkowa jest niższa od ceny rynkowej,
- dostawca nie dąży do zawarcia kontraktu handlowego przewidującego dłuższą współpracę,
- towary często nie są ubezpieczane, mimo ich wysokiej wartości,
- organizatorzy procederu, bez wyraźnego powodu, wskazują od kogo towar można/trzeba kupić albo do kogo można/należy sprzedać,
- niestandardowo, biorąc pod uwagę wartość transakcji, krótkie terminy płatności, transfer środków finansowych, na kolejnym etapie, następuje najczęściej na rachunki bankowe w krajach trzecich,
- w oszustwo są zaangażowane podmioty z co najmniej dwóch krajów członkowskich UE, wykazujące transakcje wewnątrzwspólnotowe (handel transgraniczny),
- nieuzasadniona, duża liczba podmiotów biorących udział w obrocie (w normalnych warunkach rynek dąży do wyeliminowania zbędnych pośredników w obrocie, by uzyskać jak najwyższą marżę, natomiast w oszustwie podatkowym łańcuch obrotu jest nienaturalnie długi),
- marże na transakcjach są (stosunkowo) niskie dla większości firm w łańcuchu i często stanowią stałe kwoty, a negocjacje cenowe z reguły nie mają miejsca,
- towar, przez kolejne etapy obrotu, zazwyczaj przechowywany jest w tym samym centrum logistycznym, a nie pod adresem sprzedawcy,
- zachodzi szybka wymiana handlowa, towary są odsprzedawane natychmiastowo bez magazynowania.

W celu zapobiegania oszustwom podatkowym (w tym dla uszczelnienia systemu podatkowego) z dniem 1 lipca 2015 r.⁷ wprowadzono obowiązek stosowania mechanizmu odwrotnego obciążenia VAT (*reverse charge*) przy sprzedaży telefonów komórkowych, komputerów przenośnych i konsoli do gier. Mechanizmem zostały objęte towary, które w ostatnich okresach były preferowanym przedmiotem obrotu zorganizowanych grup przestępczych, specjalizujących się w wyłudzeniach podatkowych. W zakresie dotyczącym handlu elektroniką poza telefonami komórkowymi w rozszerzonym katalogu towarów objętych procedurą odwrotnego obciążenia znajdują się także tablety, komputery przenośne oraz konsole do gier. Zaznaczyć przy tym należy, że stosowanie mechanizmu odwrotnego obciążenia w przypadku handlu elektroniką dotyczy jedynie transakcji realizowanych w następujących warunkach:

⁷ Ustawa z dnia 9 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz ustawy - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 605)

- dokonującym dostawy jest podatnik VAT (niekorzystający ze zwolnienia), a transakcje ma charakter B2B⁸. W przypadku sprzedaży elektroniki na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności w każdym przypadku cena powinna być ceną brutto, zawierającą podatek, a sprzedawca jest zobowiązany go rozliczyć z fiskusem,
- nabywcą jest czynny podatnik VAT,
- łączna wartość sprzedanych towarów w ramach jednolitej gospodarczo transakcji przekroczy 20 tys. zł netto.

2.2.4.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Ryzyko związane z wyłudzeniem zwrotów podatku VAT w ramach dokonywanych transakcji wewnątrzwspólnotowych	9
2	Udział w transakcjach karuzelowych (deklarowanie pozornych transakcji zakupu lub sprzedaży)	8
3	Błędne określenie momentu powstania obowiązku podatkowego	7
4	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	6
5	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	6
6	Ewidencjonowanie faktur dokumentujących fikcyjne transakcje zakupu wystawionych przez istniejące podmioty	5
7	Deklarowanie fikcyjnych transakcji	4
8	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	4
9	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	3
10	Wystawianie faktur dokumentujących fikcyjne transakcje	3

2.2.4.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko narażania budżetu państwa na straty w wyniku uczestnictwa podmiotów w oszustwach karuzelowych,
- ryzyko związane z transakcjami z podmiotami powiązanymi,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia zwrotu podatku od towarów i usług.

⁸ (ang. Business to Business) – nazwa relacji występujących pomiędzy przedsiębiorcami, określana często mianem „klasycznego” e-biznesu

2.2.5. HANDEL HURTOWY POZOSTAŁY

2.2.5.1. Opis podobszaru

Działalność w zakresie handlu hurtowego polega na odsprzedaży (sprzedaży bez przetwarzania) nowych i używanych towarów sprzedawcom detalicznym, przedsiębiorstwom, firmom i instytucjom; innym hurtownikom, agentom i pośrednikom prowadzącym działalność handlową, polegającą na zakupie i następnie odsprzedaży. Obrót hurtowy może przybierać formę obrotu składowego, w którym towary są okresowo przechowywane w magazynach hurtowych, bądź obrotu tranzytowego, kiedy towar przechodzi bezpośrednio od producentów do sprzedaży detalicznej. Analizowany podobszar obejmuje sprzedaż hurtową artykułów użytku domowego, maszyn, urządzeń i dodatkowego wyposażenia, pozostałą wyspecjalizowaną sprzedaż hurtową (z wyłączeniem uwzględnionych w innych podobszarach sprzedaży hurtowych: paliw i produktów pochodnych, metali i rud metali oraz odpadów i złomu, jak również sprzedaży wyrobów elektronicznych), a także sprzedaż hurtową niewyspecjalizowaną (tj. różnych wyrobów bez określonej specjalizacji).

Wśród podmiotów działających w branży grupą wyróżniającą się wysokim poziomem ryzyka, generującą uszczuplenia podatkowe znacznych rozmiarów, są przedsiębiorcy (bardzo często cudzoziemcy) zajmujący się handlem hurtowych odzieżą i obuwiem, a w szczególności towarami tego typu pochodzącymi z importu z krajów azjatyckich. Dokonując obrotu ww. artykułami, podatnicy często tworzą łańcuchy firm oraz wykazują transakcje z podmiotami nieistniejącymi lub niezarejestrowanymi dla celów opodatkowania podatkiem od towarów i usług. Podmioty, biorące udział w procederze, można podzielić na trzy podstawowe, wzajemnie współpracujące grupy:

- 1) Fikcyjni importerzy – podmioty występujące w dokumentach przywozowych, jako sprowadzające towar z zagranicy. Deklarują do odprawy celnej towar w znacznie zaniżonej wartości i nie dokonują jego dalszej odsprzedaży na terenie kraju. Posiadają ogromne stany magazynowe, a miejsca składowania towaru nie są znane. Często dokonują fikcyjnych dostaw wewnątrzwspólnotowych w celu upłynnienia towarów, fikcyjnie zalegających w magazynach, a następnie występują o zwrot podatku VAT naliczonego. Opisane podmioty nie zatrudniają pracowników, a kontakt z nimi jest utrudniony.
- 2) Faktyczni importerzy – podmioty, które rzeczywiście dysponują sprowadzonym towarem i wprowadzają go do obrotu na terenie Polski. W związku z brakiem dokumentów nabycia towarów, posługują się fakturami nie dokumentującymi faktycznych zdarzeń gospodarczych, natomiast – w celu zatarcia śladów pochodzenia towaru – tworzą siatkę podmiotów pośredniczących w handlu. W deklaracjach podatkowych wykazują znaczne miesięczne zakupy i znaczną sprzedaż oraz nadwyżkę podatku VAT naliczonego do przeniesienia na następny okres lub zwrotu. Kontakt z podmiotami jest zazwyczaj utrudniony. Firmy te dokonują sprzedaży na rzecz odbiorców krajowych, jak również wewnątrzwspólnotowych dostaw towarów (WDT).
- 3) Hurtownicy fikcyjni – podmioty pośredniczące w handlu, tzw. „słupy”, których czynności sprowadzają się do wystawiania fikcyjnych faktur oraz tworzenia historii transakcji handlowych. Z tymi podmiotami kontakt również jest utrudniony, ponieważ zazwyczaj nie przebywają pod wskazanym w dokumentach rejestracyjnych adresem lub posługują się adresem tzw. wirtualnego biura bądź biura rachunkowego, prowadzącego księgowość firmy. Podmioty te nie zgłaszają adresów magazynów, nie zatrudniają pracowników i zwykle nie posiadają środków transportu. W toku prowadzonych kontroli podatkowych zwykle nie ma możliwości dotarcia do firmy, która rozpoczyna „łańcuch przeczucia towarów”. Różnice między wartościami nabycia, a wartościami dalszej sprzedaży towarów są niewielkie. Podmioty te dokonują transakcji na terenie kraju, rzadziej

wewnątrzwspólnotowych dostaw towarów (WDT). W składanych deklaracjach wykazują zazwyczaj podatek VAT naliczony do przeniesienia.

Oprócz wskazanych powyżej grup handlowych funkcjonują również drobni przedsiębiorcy – hurtownicy, którzy prowadzą działalność handlową zakupionymi od „importerów faktycznych” towarami, często z pominięciem ewidencji sprzedaży i kas fiskalnych. Mechanizm ten umożliwia nabycie towarów bez rachunku przez detalistów, co w dalszej konsekwencji prowadzi do nieewidencjonowania sprzedaży tych towarów. Dzieje się tak z uwagi na to, że hurtownie dokonują sprzedaży na rzecz swoich kontrahentów (detalistów), którą ewidencjonują wyłącznie za pomocą kas fiskalnych. Zaznaczenia w tym miejscu wymaga, że działanie takie jest niezgodne z przepisami, gdyż hurtownie dokonując sprzedaży na rzecz podmiotów prowadzących działalność gospodarczą zasadniczo zobligowane są udokumentować transakcję fakturą VAT, chyba że celem nabycia „detalicznego” było zaspokojenie potrzeb własnych podmiotu gospodarczego.

Wśród znamion typowych dla ww. podmiotów funkcjonujących w podobszarze, utrudniających przeprowadzenie zarówno kontroli, jak i postępowania podatkowego, wymienić można:

- wskazywanie skrytek pocztowych lub wirtualnych adresów jako adresu siedziby spółek,
- brak w aktach rejestrowych pełnych danych osobowych (imion rodziców, nazwisk rodowych, dat i miejsc urodzenia), co uniemożliwia identyfikację zarządu spółek (nierezydentów),
- zaprzestanie składania deklaracji bez zastosowania procedur o zawieszeniu lub likwidacji działalności, co skutkuje wykreśleniem z rejestru VAT,
- wskazywanie tego samego lokalu jako adresu siedziby kilkudziesięciu spółek, podczas gdy z umów najmu wynika, że mogą one korzystać z tego lokalu, np. tylko w ściśle określonych godzinach, co bardzo utrudnia kontakt,
- natychmiastowe pojawianie się w miejsce zlikwidowanych, znikających podmiotów – nowych, które zajmują ich miejsce w łańcuchu powiązań.

2.2.5.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywiście wykonanych usług	288
2	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	245
3	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	225
4	Wystawianie faktur dokumentujących fikcyjne transakcje	124
5	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	121
6	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	108
7	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	106
8	Dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur	105
9	Ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą	104
10	Dokonywanie czynności sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej	84

11	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	79
12	Błędne rozliczenie ulgi za złe dłużni	75
13	Brak dokumentacji podatkowej	72
14	Ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej dział. gosp. oraz podatku naliczonego, w tym związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gosp. lub dot. kosztów niezwiązanych z prowadzoną dział.	63
15	Błędne określenie momentu powstania obowiązku podatkowego	63
16	Błędne przeniesienie danych z dokumentów do ksiąg	61
17	Opodatkowanie sprzedaży według niewłaściwych stawek	58
18	Ewidencjonowanie faktur zakupu w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym	57
19	Udział w transakcjach karuzelowych (deklarowanie pozornych transakcji zakupu lub sprzedaży)	55

2.2.5.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą,
- ryzyko związane z transakcjami z podmiotami powiązanymi,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, w tym związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych lub dotyczą kosztów niezwiązanych z prowadzoną działalnością,
- ryzyko niezrealizowania lub nieterminowego realizowania obowiązków związanych z zapłatą podatku lub zaliczki na podatek,
- ryzyko niewywiązywania się z obowiązku płatnika podatku dochodowego od osób fizycznych,
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego VAT innym podmiotom,
- ryzyko narażania budżetu państwa na straty w wyniku uczestnictwa podmiotów w oszustwach karuzelowych.

2.2.6. HANDEL PRODUKTAMI SPOŻYWCZYMI I TYTONIEM

2.2.6.1. Opis podobszaru

Podobszar obejmuje działalność gospodarczą w zakresie sprzedaży hurtowej żywności, napojów i wyrobów tytoniowych, sprzedaży detalicznej prowadzonej w niewyspecjalizowanych sklepach oraz sprzedaży detalicznej żywności, napojów i wyrobów tytoniowych prowadzonej w wyspecjalizowanych sklepach.

Wśród wchodzących do podobszaru rodzajów działalności gospodarczych w trakcie kontroli podatkowych przeprowadzonych w drugim półroczu 2014 r. i pierwszym półroczu 2015 r. nieprawidłowości z najwyższymi łącznymi kwotami wyniku finansowego zidentyfikowano, w grupie przedsiębiorców objętych właściwością wyspecjalizowanych urzędów skarbowych, w handlu hurtowym niewyspecjalizowanym żywności, napojów i wyrobów tytoniowych, sprzedaży hurtowej owoców i warzyw oraz sprzedaży hurtowej mleka, wyrobów mleczarskich, jaj, olejów i tłuszczów jadalnych. Z kolei w grupie podatników objętych właściwością pozostałych urzędów skarbowych nieprawidłowości z najwyższymi kwotami wyniku finansowego dotyczyły: sprzedaży hurtowej owoców i warzyw, sprzedaży hurtowej mleka, wyrobów mleczarskich, jaj, olejów i tłuszczów jadalnych oraz sprzedaży detalicznej prowadzonej w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych.

Do charakterystycznych dla branży nieprawidłowości podatkowych zaliczyć należy uczestnictwo w tzw. transakcjach karuzelowych, powiązane z wystawianiem i ewidencjonowaniem faktur niedokumentujących rzeczywistych zdarzeń gospodarczych, celem wyłudzenia podatku VAT. Nieprawidłowość ta wiąże się z naruszeniem art. 88 ust. 3a pkt 4 lit. a) ustawy o podatku od towarów i usług. Przedmiotem obrotu często jest kawa oraz napoje energetyczne. Schemat działania polega na pozornym handlu towarami (w tym dostaw wewnątrzwspólnotowych) z udziałem znikających podatników. Podmiot dokonuje transakcji na dużą skalę, nie dysponując jednocześnie odpowiednim zapleczem majątkowym, technicznym i kadrowym. Nie posiada w ogóle bazy magazynowej, albo stany magazynowe są nierealne (w niektórych okresach ujemne, w innych bardzo duże). Nie zatrudnia magazynierów, kierowców lub innych pracowników, którym można by zlecić przewóz, wyładunek, załadunek towarów. Nie korzysta jednocześnie w tym zakresie z usług firm zewnętrznych. Podatnik nie posiada zaplecza do magazynowania tak dużych ilości towarów. W większości przypadków brak również dokumentów magazynowych i wagowych. Brak jest często wykazywanych kosztów ubezpieczenia towarów, rozmów telefonicznych. Podmiot pełniący w procedurze rolę tzw. „znikającego podatnika” ma na celu utrudnienia wykrycia oszustwa. Nie ma możliwości jego skontrolowania z uwagi na brak kontaktu i dostępu do dokumentów źródłowych. Najczęściej identyfikowane cechy charakterystyczne to:

- brak informacji na temat majątku,
- siedziba w tzw. wirtualnym biurze,
- mieszane rozliczenia podatku VAT (najpierw miesięczne, potem kwartalne),
- nagły wzrost deklarowanych obrotów,
- młody wiek prezesa zarządu,
- niepłacenie podatku VAT (deklarowanie kwoty do przeniesienia na następny okres rozliczeniowy, jednocześnie osiąganie nielegalnego zysk z oszustwa VAT).

W grupie podmiotów zajmujących się handlem detalicznym najczęściej identyfikowany błąd podatkowy dotyczy dokonywania czynności sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej, co finalnie przekłada się na niewykazywaniu do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości.

Branżą narażoną na potencjalne uszczuplenia podatkowe jest również działalność prowadzona przez duże sieci handlowe, najczęściej z udziałem kapitału zagranicznego. Podmioty te często wykorzystują powiązania gospodarcze, kapitałowe i personalne z udziałowcami zagranicznymi do transferowania swoich dochodów za granicę. Proceder ten odbywa się poprzez zawieranie z zagranicznymi podmiotami powiązanymi transakcji na rażąco niekorzystnych warunkach, różniących się od warunków rynkowych. Polegać może to m.in. na opłacaniu wysokiego czynszu, stosowaniu cen transferowych na towary i usługi, zawieraniu fikcyjnych umów na świadczenie szerokiej gamy usług niematerialnych w zakresie zarządzania oraz marketingu.

2.2.6.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Dokonywanie czynności sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej	500
2	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	175
3	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	121
4	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	119
5	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	111
6	Ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą	110
7	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	105
8	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywiście wykonanych usług	93
9	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	79
10	Opodatkowanie sprzedaży według niewłaściwych stawek	69
11	Błędne przeniesienie danych z ksiąg do deklaracji	65
12	Błędne przeniesienie danych z dokumentów do ksiąg	60
13	Błędne sporządzenie remanentu	50

2.2.6.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko niewykazywania do opodatkowania całości osiągniętych przychodów, poprzez nie ewidencjonowanie całości lub części przychodów na kasach rejestrujących,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,

- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które dotyczą kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu,
- ryzyko narażania budżetu państwa na straty w wyniku uczestnictwa podmiotów w oszustwach karuzelowych,
- ryzyko nierealizowania lub nieterminowego realizowania obowiązków związanych z zapłatą podatku lub zaliczki na podatek,
- ryzyko niewywiązywania się z obowiązku płatnika podatku dochodowego,
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego VAT innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia zwrotu podatku od towarów i usług.

2.2.7. MOTORYZACJA

2.2.7.1. Opis podobszaru

Rodzajem aktywności gospodarczej w ramach przedmiotowego podobszaru, w którym identyfikuje się duże ryzyko występowania nieprawidłowości, zarówno w grupie osób fizycznych prowadzących zarejestrowaną działalność gospodarczą, jak i osób prowadzących działalność bez stosownej rejestracji dla celów podatkowych, jest handel pojazdami samochodowymi. Podatnicy trudniący się zakupem i przywożeniem samochodów oraz ich dalszą odsprzedażą, często nie są zarejestrowani jako osoby prowadzące działalność gospodarczą i nie wykazują dokonywanych transakcji zarówno w podatku dochodowym, jak i w podatku od towarów i usług. Zniesienie granic celnych pomiędzy Polską, a krajami UE spowodowało nasilenie zjawiska polegającego na sprowadzaniu samochodów z terenów państw członkowskich przez obywateli polskich. Jednocześnie zaobserwowano, że osoby niefigurujące jako prowadzące działalność gospodarczą, dokonujące wielokrotnego sprowadzania używanych samochodów z zagranicy i ich dalszej odsprzedaży na podstawie cywilnoprawnych umów kupna-sprzedaży, mimo wykonywania tych czynności w sposób powtarzalny lub ciągły, nie dokonują rejestracji dla celów podatkowych. Przywożone pojazdy z zagranicy nabywane są po cenie niższej w stosunku do wartości rynkowej tych pojazdów w Polsce. Sprowadzone samochody przed upływem pół roku, licząc od końca miesiąca, w którym nastąpiło nabycie, oferowane są do sprzedaży, a umowy zawierają fikcyjne ceny sprzedaży („po kosztach”). Sprzedawcy chcą uniknąć w ten sposób obowiązku zapłaty podatku dochodowego od osób fizycznych. Natomiast w celu ukrycia faktu prowadzenia działalności gospodarczej oraz obowiązku zapłaty podatku od towarów i usług, a także podatku dochodowego od osób fizycznych samochody są sprowadzane na „podstawione” osoby.

W obszarze handlu samochodami występuje również inny proceder skutkujący powstawaniem uszczupień podatkowych, który polega na tym, że nabywca sprowadzający używany samochód z innego kraju UE otrzymuje fakturę wystawioną na swoje nazwisko, którą dysponuje w trakcie ewentualnych kontroli drogowych przeprowadzonych w Polsce. Jednocześnie sprzedający (najczęściej prowadzący działalność komisową) wystawia drugą fakturę in blanco, tj. bez danych nabywcy. Dane na drugiej fakturze uzupełniane są w momencie, gdy podmiot, który sprowadził samochód, dokonuje jego sprzedaży na rzecz odbiorcy końcowego w kraju, bez dopełniania jakichkolwiek obowiązków o charakterze formalno-podatkowym. Jednocześnie faktura pierwotna „znika” z obiegu prawnego. W ten sposób osoba sprawdzająca samochód staje się niewidoczna dla polskiej administracji podatkowej, a także dla innych organów administracji publicznej.

Równie często osoby prowadzące zarejestrowaną działalność gospodarczą dokonują zakupu samochodów na imiona i nazwiska osób, którym dostarczają wybrane przez nich egzemplarze pojazdów. Za taką usługę pobierają stosowne wynagrodzenie, którego nie wykazują dla celów podatkowych, gdyż formalnie nabywcą samochodu jest osoba, na którą dokonano zakupu (dane tej osoby figurują też w składanym wniosku VAT-24), a kwota otrzymana za „usługę wyszukania” nie jest nigdzie ewidencjonowana (zarówno dla celów podatku dochodowego, jak również podatku od towarów i usług).

Stosunkowo nowy proceder stanowiący oszustwo podatkowe polega na nabywaniu na terytorium Polski nowych samochodów od dealerów zajmujących się sprzedażą samochodów produkowanych za granicą (w głównej mierze dealerów marki Citroën i Peugeot). Samochody są rejestrowane w Polsce, a następnie sprzedawane jako nowe w ramach wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów (głównie do Belgii, Francji i Niemiec). Dzięki posiadanym polskim dokumentom rejestracyjnym podmiot zagraniczny nabywający pojazd deklaruje go jako używany i w związku z tym nie jest zobowiązany do zapłaty podatku VAT. Z uzyskanych informacji wynika, że często taki pojazd staje się przedmiotem

wielokrotnej sprzedaży, w tym dostawy wewnątrzwspólnotowej do innych krajów członkowskich. Jednocześnie podmiot, który nabył pojazd w Polsce i dostarczył go do innego kraju UE otrzymuje zwrot podatku od towarów i usług. Proceder bazuje na wykorzystaniu różnic w opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług nowych i używanych środków transportu. Należy wyjaśnić, że w odniesieniu do dostaw dokonywanych przez podatników na rzecz ostatecznych konsumentów, opodatkowanie towaru będzie miało miejsce, co do zasady – w kraju jego pochodzenia. Konsument dokonując zakupów w którymkolwiek z krajów członkowskich, płaci w momencie zakupu podatek VAT w kraju pochodzenia towaru. Tak właśnie jest w przypadku używanych środków transportu, w tym samochodów. Zasada ta nie obejmuje jednak nabycia nowych środków transportu, które zawsze będą opodatkowane w kraju dostawy wewnątrzwspólnotowej, tj. kraju, do którego konsument sprowadza nowy środek transportu.

Powyższe działania wskazują na istnienie „szarej strefy” w handlu pojazdami samochodowymi. Co więcej, często są to działania nielegalne, powodujące naruszenie przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553 ze zm.), np. wyłudzenie poświadczeń nieprawdy, fałszowanie dokumentów czy obrót częściami samochodowymi pochodzącymi z kradzieży.

Do najczęściej występujących w przedmiotowym obszarze nieprawidłowości należy zaliczyć:

- niezgłaszanie faktu prowadzenia działalności,
- dokonywanie dostaw z zagranicy samochodów osobowych bezpośrednio do klientów lub osób „podstawionych”,
- zaniżanie podstawy opodatkowania poprzez zaniżoną wartość faktur sprzedaży samochodów,
- zawyżanie kosztów uzyskania przychodów, oraz zawyżanie podatku naliczonego do odliczenia,
- niewykazywanie wszystkich transakcji zakupu samochodów w miesięcznych (kwartalnych) informacjach podsumowujących VAT-UE,
- dokonywanie czynności sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej (co dotyczy w szczególności działalności związanej z prowadzeniem warsztatów samochodowych).

Jako kolejne ryzyko, które potencjalnie może zostać ujawnione w przedmiotowym podobszarze wskazać należy niewątpliwie niekorzystne zjawisko wykorzystywania powiązań (głównie kapitałowych, ale także osobistych) do stosowania mechanizmu tzw. cen transferowych w celu formalnego minimalizowania dochodu i tym samym zaniżania podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym. Zwrócić trzeba uwagę na fakt, iż w szeroko rozumianej branży motoryzacyjnej – oprócz wcześniej wspomnianych podmiotów krajowych zajmujących się na stosunkowo niedużą skalę działalnością handlową lub usługową – działają w formie oddziałów lub spółek z udziałem obcego kapitału również podmioty handlowe i produkcyjne należące do wielkich międzynarodowych koncernów o ogólnoeuropejskim, a nawet globalnym zasięgu działania. Niewątpliwie to te właśnie podmioty gospodarcze odpowiadają za znakomitą większość polskiego eksportu motoryzacyjnego w zakresie produkcji samochodów osobowych, dostawczych, ciężarowych i autobusów, jak również produkcji silników oraz innych kluczowych podzespołów do tych pojazdów (w produkcji samochodów osobowych i dostawczych, a także silników praktycznie nie występują przedsiębiorstwa z polskim kapitałem). Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Ministerstwo Gospodarki⁹ do krajów Unii Europejskiej trafiło 90,9% wyprodukowanych w Polsce części i akcesoriów oraz ponad 98% polskiej produkcji samochodów osobowych i samochodów lekkich dostawczych. Również na krajowym rynku motoryzacyjnym (obejmującym nie tylko samochody, ale również różnego rodzaju części i akcesoria, jak np. szyby, opony, światła) dominujące znaczenie mają podmioty należące do obcego kapitału. Zaznaczenia przy tym wymaga, iż polski rynek stanowi dla zagranicznych koncernów tylko stosunkowo

⁹<http://www.mg.gov.pl/Bezpieczenstwo+gospodarcze/Przemysl/Przemysl+motoryzacyjny/Eksport+przemyslu+motoryzacyjnego>

drobny fragment ich globalnych sieci interesów, co może skłaniać te podmioty do wykorzystania swoich przewag konkurencyjnych wynikających z międzynarodowego zasięgu swojego działania (i nabytych w tym zakresie unikatowych kompetencji, np. globalne systemy zaopatrzenia, centra usług wspólnych) do uzyskania – poprzez „optymalizowanie” wartości uiszczanych w Polsce zobowiązań podatkowych – dodatkowych „ponadnormatywnych” profitów. W wyniku zaniżania wartości eksportowanych na obce rynki produktów oraz zawyżania wartości sprowadzanych do kraju towarów, a także stosowania zawyżonych cen na różnego rodzaju usługi niematerialne (marketingowe, doradcze, księgowe itp.), globalne koncerny są w stanie dość swobodnie „regulować” wartości zysków osiąganych na poszczególnych rynkach w celu wyprowadzenia dochodów do tego kraju (krajów), w którym uzyskają najkorzystniejsze warunki opodatkowania.

2.2.7.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Dokonywanie czynności sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej	476
2	Ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą	408
3	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	364
4	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	329
5	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	278
6	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	236
7	Dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur	225
8	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	204
9	Brak dokumentacji podatkowej	164
10	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywiście wykonanych usług	163
11	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	152
12	Prowadzenie niezarejestrowanej działalności gospodarczej	141
13	Błędne przeniesienie danych z ksiąg do deklaracji	123
14	Brak dowodów zakupu towarów	112
15	Błędne przeniesienie danych z dokumentów do ksiąg	112
16	Ewidencjonowanie faktur zakupu w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym	111

2.2.7.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko niewykazywania do opodatkowania całości osiągniętych przychodów, poprzez nie ewidencjonowanie całości lub części przychodów na kasach rejestrujących,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/ faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego związane z wykorzystywaniem faktur, które dotyczą kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego związane z wykorzystaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko narażania budżetu państwa na straty w wyniku uczestnictwa podmiotów w oszustwach karuzelowych,
- ryzyko prowadzenia niezarejestrowanej działalności gospodarczej,
- ryzyko nierealizowania lub nieterminowego realizowania obowiązków związanych z zapłatą podatku lub zaliczki na podatek,
- ryzyko niewywiązywania się z obowiązku płatnika podatku dochodowego,
- ryzyko związane z transakcjami z podmiotami powiązanymi.

2.2.8. NIERUCHOMOŚCI

2.2.8.1. Opis podobszaru

Podobszar związany z obsługą rynku nieruchomości obejmuje:

- działalność wynajmujących, agentów i maklerów w zakresie kupna lub sprzedaży nieruchomości, wynajmowania nieruchomości oraz pozostałą działalność usługową związaną z nieruchomościami, taką jak wycena nieruchomości (działalność ta może być prowadzona na własnej lub dzierżawionej nieruchomości lub na zlecenie),
- budowę obiektów, na użytek własny lub na wynajem,
- zarządzanie nieruchomościami.

Wśród zagrożeń związanych z przedmiotowym podobszarem diagnozuje się zjawisko sprzedaży nieruchomości jako zwolnionej z VAT pomimo dokonywania jej w ramach działalności gospodarczej. Stwierdza się także przypadki naruszenia art. 43 ust. 1 pkt 10 lit. a) i b) ustawy o podatku od towarów i usług, poprzez nieuprawnione stosowanie stawki VAT zwolnionej do dostawy budynków, pomimo uprzedniego dokonania nakładów na nieruchomość przekraczających 30% jej wartości, co oznacza, że dokonana sprzedaż nastąpiła w ramach pierwszego zasiedlenia i powinna być opodatkowana podatkiem VAT w stawce 23%.

Charakterystyczny dla podmiotów działających w branży jest ponadto proceder dokonywania wielokrotnego obrotu tymi samymi nieruchomościami, dla pozyskania korzyści majątkowych w postaci zwrotu podatku VAT. Transakcje przeprowadzane są pomiędzy podmiotami powiązanymi bezpośrednio lub pośrednio i wykazują pozory legalności (spisywany jest akt notarialny). Zdarza się, że wartość nieruchomości dla potrzeb jednej transakcji jest zawyżana, a następnie zaniżana. Często kwoty należności z tytułu transakcji rozliczone są pomiędzy kontrahentami poprzez emisję weksła, umowa pożyczki udzielonej przez podmiot zagraniczny, czy emisję obligacji przez podmiot zagraniczny i ich objęcie przez sprzedawcę nieruchomości na rzecz kontrolowanej spółki, mimo braku jakichkolwiek możliwości finansowych. Podmiot kupujący nieruchomość występuje o zwrot podatku VAT w terminie 25 dni, z kolei podmiot sprzedający – nierzadko tzw. słup, wykazujący tylko pozory działania w obrocie gospodarczym (rejestracja w tzw. wirtualnym biurze, brak majątku i środków finansowych na prowadzenie działalności, brak kontaktu) – nie wpłaca w terminie podatku z tytułu dokonanej sprzedaży, a następnie znika z rynku. Często, co utrudnia szybką reakcję organów, deklaruje przy tym kwartalny sposób rozliczenia VAT.

Stosunkowo nowym zjawiskiem zdiagnozowanym w podobszarze, które może być wykorzystywane do kredytowania działalności, a docelowo może służyć także wyłudzeniu podatku VAT, jest obrót centrami handlowymi. Mechanizm polega na opodatkowaniu sprzedaży danego centrum handlowego podatkiem od towarów i usług – jako rzekomo niestanowiącego przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części – co skutkuje brakiem opodatkowania tej czynności podatkiem od czynności cywilnoprawnych. Jednocześnie – pod względem podatku od towarów i usług – jest to czynność neutralna podatkowo, gdyż podatek należny odprowadzany przez podmiot dokonujący sprzedaży zostaje odliczony przez podmiot dokonujący nabycia, a są to podmioty powiązane zarówno pod względem kapitałowym, jak i osobowym. Spółka dokonująca zakupu jest tworzona przez podmioty powiązane, w celu nabycia centrum handlowego od innego podmiotu powiązanego.

Dokonanie tego rodzaju transakcji poprzedzone jest ponadto wystąpieniem przez podatnika z wnioskiem o wydanie interpretacji indywidualnych, dotyczącej podatku VAT w zakresie ustalenia, czy:

- dostawa centrum handlowego stanowi zbycie zorganizowanej części przedsiębiorstwa i opodatkowania tej dostawy,
- prawa do odliczenia podatku naliczonego z tytułu nabycia poszczególnych nieruchomości, jeśli strony wybiorą opcję opodatkowania, o której mowa w art. 43 ust. 10 ustawy o podatku od towarów i usług w odniesieniu do transakcji zbycia nieruchomości wchodzących w skład centrum handlowego,
- prawa do odliczenia podatku VAT, w związku z nabyciem pozostałych składników majątkowych wchodzących w skład centrum, niestanowiących nieruchomości.

Prezentowany przez podatnika we wniosku opis zdarzenia przyszłego ma na celu uzyskanie potwierdzenia prawidłowości stanowiska, że transakcja zbycia centrum handlowego stanowić będzie przeniesienie własności konkretnych składników majątkowych, a więc dostawę towarów opodatkowaną podatkiem VAT na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 7 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług, a nie zbycie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części, co wiązałoby się z koniecznością zapłacenia podatku od czynności cywilnoprawnych. Podatnik wskazuje, że przedmiotem dostawy będzie określony zespół składników materialnych (nieruchomości, maszyny i urządzenia techniczne, wyposażenie) oraz składniki niematerialne, przy czym dostawa nie będzie obejmować zobowiązań inwestycyjnych, m.in. z tytułu zaciągniętych kredytów związanych z centrum, oraz środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych i w kasie dostawcy, nazwy spółki dostawcy, jak również należności i zobowiązań wobec podmiotów trzecich, powstałych przed dniem dokonania dostawy, jak i praw i obowiązków, wynikających z umów z dostawcami usług, a tym samym nie będzie obejmować kluczowych składników mających istotne znaczenie dla funkcjonowania działalności w zakresie wynajmowania nieruchomości, przesądzających o zdefiniowaniu transakcji jako dostawy przedsiębiorstwa, czy też jego zorganizowanej części.

Opisany mechanizm rodzi uzasadnione podejrzenie, że galeria może stanowić przedmiot dalszego obrotu pomiędzy firmami w grupie, a któryś ze sprzedawców – po uprzedniej zmianie sposobu rozliczenia w VAT z miesięcznego na kwartalny – nie rozliczy podatku należnego z tego tytułu (np. kończąc wcześniej działalność).

2.2.8.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	253
2	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	213
3	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	168
4	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	118
5	Dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur	102
6	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	88
7	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywiście wykonanych usług	69
8	Błędne przeniesienie danych z ksiąg do deklaracji	65
9	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	59

10	Ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą	54
11	Brak dokumentacji podatkowej	47
12	Błędne przeniesienie danych z dokumentów do ksiąg	45

2.2.8.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które dotyczą kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu,
- ryzyko nierealizowania lub nieterminowego realizowania obowiązków związanych z zapłatą podatku lub zaliczki na podatek,
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego VAT innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia zwrotu podatku od towarów i usług.

2.2.9.OPIEKA ZDROWOTNA (W TYM PRAKTYKA LEKARSKA I POZOSTAŁE USŁUGI MEDYCZNE)

2.2.9.1. Opis podobszaru

Podobszar obejmuje następujące rodzaje działalności:

- porady lekarskie, diagnostykę i leczenie świadczone przez lekarzy,
- praktykę dentystyczną o charakterze ogólnym lub specjalistycznym, włączając działalność ortodontyczną,
- praktykę pielęgniarek i położnych,
- działalność paramedyczną, oraz
- działalność szpitali ogólnych i specjalistycznych, sanatoriów, prewentoriów, centrów rehabilitacyjnych oraz pozostałych placówek medycznych zapewniających pacjentom zakwaterowanie i wyżywienie.

W branży na dzień 30 czerwca 2014 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 188 343 aktywne podmioty, tj. o 3,7 % więcej niż rok wcześniej. Dla porównania liczba podmiotów na analogiczny dzień 2012 r. wynosiła 174 962, a w 2011 r. – 169 364. Systematycznie wzrasta zatem liczba przedsiębiorców funkcjonujących w tym sektorze¹⁰. Rozwój rynku usług zdrowotnych spowodował coraz większe zainteresowanie lekarzy prowadzeniem prywatnej praktyki nie tylko jako źródła dodatkowych dochodów, ale także jako podstawowej formy wykonywania zawodu. Przychody związane z prowadzeniem praktyk lekarskich mogą być opodatkowane w formie: karty podatkowej, ryczałtu ewidencjonowanego, opodatkowania na zasadach ogólnych. W większości usług medycznych są to usługi zwolnione z podatku VAT, przy czym od marca bieżącego roku istnieje ustawowy obowiązek stosowania kas rejestrujących, niezależnie od wielkości osiąganego obrotu.

Branża ta, na co wskazują wyniki kontroli podatkowych, jak i liczne wpływające do urzędów i izb skarbowych z terenu całego kraju doniesienia podmiotów zewnętrznych, przez dłuższy okres czasu była szczególnie narażona na generowanie uszczupień podatkowych, poprzez niewykazywanie do opodatkowania w pełnej wysokości kwoty dochodów osiągniętych z działalności, w szczególności w ramach prywatnych gabinetów lekarskich i stomatologicznych. Funkcjonowanie w ramach tzw. szarej strefy niewątpliwie ułatwiał ustawowy brak obowiązku ewidencjonowania przychodów na kasach rejestrujących przez tę grupę zawodową. Utrudnione, z uwagi na specyficzny charakter świadczonych usług, było również wykazanie tego rodzaju nieprawidłowości w trakcie kontroli podatkowych. Usługi medyczne nie są bowiem co do zasady związane z wytwarzaniem dóbr materialnych. Są niematerialnymi usługami dla konsumentów, które trudno wycenić. Przykładowo w ramach działalności obejmującej praktykę dentystyczną, czy praktykę lekarską specjalistyczną, tylko częścią usługi jest dobro materialne w postaci np. plomb, aparatów ortodontycznych, implantów, protez czyli materiałów policzalnych i identyfikowalnych. Dopiero z dniem 1 maja 2011 r. poszerzono listę przedsiębiorców, którzy mają obowiązek ewidencjonowania obrotów ze sprzedaży towarów i usług za pomocą kas rejestrujących, zaliczając do niej m.in. lekarzy oraz dentystów. Zmiana regulacji prawnych w tym obszarze nie przyczyniła się jednak w istotnym stopniu do wyeliminowania wskazanych nieprawidłowości podatkowych, z uwagi na ograniczenie obowiązku posiadania kas rejestrujących tylko do tych lekarzy/stomatologów, którzy w minionym roku podatkowym uzyskali obroty przekraczające 40 tys. zł (a przy podmiotach rozpoczynających działalność w tym roku - powyżej kwoty 20 tys. zł). Brak wykazywania obrotów w pełnej wysokości (a jedynie w kwocie nie przekraczającej ustawowego

¹⁰ Rejestr REGON, Główny Urząd Statystyczny.

limitu) w dalszym ciągu eliminował bowiem powinność dysponowania kasą rejestrującą i ewidencjonowania za jej pomocą przychodów, ułatwiając tym samym ukrycie faktycznych rozmiarów prowadzonej działalności gospodarczej. Z tej też przyczyny, na mocy rozporządzenia Ministra Finansów z 4 listopada 2014 r. w sprawie zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji przy zastosowaniu kas rejestrujących (Dz. U. poz. 1544), od 1 marca 2015 r. na każdego lekarza i lekarza dentyzę, który przyjmuje pacjentów i pobiera od nich zapłatę za usługę, nałożono obowiązek rejestrowania takiej transakcji na kasie rejestrującej.

Jak pokazują wyniki przeprowadzonych kontroli podatkowych w okresie obejmującym drugie półrocze 2014 r. oraz pierwsze półrocze 2015 r. nieprawidłowości podatkowe z najwyższymi kwotami uszczupień generowali przede wszystkim przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w zakresie praktyk lekarskich: specjalistycznej, ogólnej oraz dentystrycznej. Największa ich liczba wiązała się z niedokonywaniem wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku, niewywiązywaniem się z obowiązku płatnika podatku dochodowego od osób fizycznych oraz ewidencjonowaniem faktur zakupu niemających związku z osiąganym przychodem.

2.2.9.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	100
2	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	68
3	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	55
4	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	42
5	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	34
6	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	26
7	Dokonywanie czynności sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej	21
8	Nieterminowe uiszczanie należności podatkowych	20
9	Nieskładanie wymaganych przepisami prawa deklaracji podatkowych przez podatników prowadzących działalność gospodarczą	16
10	Odliczanie niezapłaconych składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne	13
11	Nieprawidłowe ustalanie odpisów amortyzacyjnych	13
12	Dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur	11

2.2.9.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,

- ryzyko niewykazywania do opodatkowania całości osiągniętych przychodów, poprzez nie ewidencjonowanie całości lub części przychodów na kasach rejestrujących,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które dotyczą kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu,
- ryzyko nierealizowania lub nieterminowego realizowania obowiązków związanych z zapłatą podatku lub zaliczki na podatek,
- ryzyko niewywiązywania się z obowiązku płatnika podatku dochodowego.

2.2.10. PALIWA

2.2.10.1. Opis podobszaru

W latach 90 XX w. problemem rynku paliwowego były fałszerstwa paliw polegające na mieszanii komponentów pozostających poza systemem fiskalnym. Zjawisko oszustw w obrocie paliwami przeszło dużą ewolucję. Mniej więcej od 2011 r. zauważamy znaczną zmianę w strukturze dokonywanych ustaleń kontroli na rzecz nieprawidłowości VAT kosztem tradycyjnych oszustw akcyzowych związanych m.in. z odbarwianiem paliw opałowych. Jednak sama metodologia oszustw VAT w ciągu ostatnich 3 lat uległa znacznym zmianom. Oszuści przeszli od prymitywnych, fakturowych wyłudzeń podatku do skomplikowanych i zorganizowanych mechanizmów o typowo przestępczym charakterze.

Oszustwa w podatku VAT obejmują różne mechanizmy. Jedne skupiają się na całkowicie fikcyjnym obrocie gospodarczym w celu wyłudzenia środków finansowych z budżetu państwa w postaci zwrotów VAT, inne na wprowadzaniu do konsumpcji towarów z pominięciem zapłaty podatku VAT. Oszustwa paliwowe w zdecydowanej większości należy kwalifikować do tej drugiej kategorii. Co do zasady oszuści skupiają się aktualnie na unikaniu zapłaty podatku VAT, rzadziej lub na mniejszą skalę podatku akcyzowego. Oszustwa paliwowe nie uderzają wyłącznie w dochody budżetu z podatku VAT i akcyzy, ale również w rentowność legalnie działających podmiotów w branży generujących znaczne wpływy budżetowe z innych tytułów.

Biorąc pod uwagę skuteczność rozwiązań legislacyjnych, nawet najostrzejsze z możliwych do zastosowania warunków rozliczania podatku VAT lub akcyzy nie zatrzymują przestępców, zwłaszcza, jeżeli na popełnianie przestępstw będzie popyt w postaci konsumentów tak wprowadzanego na rynek paliwa. Na rozwiązania te należy patrzeć w ujęciu kompleksowym, ponieważ są one ze sobą powiązane funkcjonalnie. Rozwiązania takie jak miesięczne rozliczenie podatku VAT w obrocie paliw znacznie przyspieszyło działania analityczne jednostek skarbowych i czas funkcjonowania firm „słupów”, ale nie powstrzymało fałszowania deklaracji podatkowych, faktur i dokumentów handlowych. Instytucja kaucji gwarancyjnej i lista podmiotów, które taką kaucję złożyły, nigdy nie stanowiła bazy danych oszustów. Wpis danego podmiotu na listę chroni jego kontrahentów przed możliwością zastosowania solidarnej odpowiedzialności, ale tylko w warunkach rzeczywistej wymiany handlowej. Nie zabezpiecza natomiast przed skutkami przyjmowania od takich firm fikcyjnych faktur, niedokumentujących rzeczywistych zdarzeń, czy brakiem należytej staranności w doborze dostawcy paliwa. Lista podmiotów kaucyjnych jest dobrą bazą analityczną do monitorowania podmiotów, które właśnie w celu uwiarygodnienia się złożyły kaucję gwarancyjną. Natomiast koncesje OPZ (obróć paliwami ciekłymi z zagranicy) wydawane przez Prezesa URE powinny uporządkować rynek paliw sprowadzanych z zagranicy. Obecnie każdy podmiot posiadający koncesję OPC (na obrót paliwami ciekłymi – a jest to ok. 9 tys. podmiotów – może sprowadzać paliwa do kraju. Podmiotów, które aktualnie posiadają koncesję OPZ na import paliw jest tylko kilkanaście, a ich zobowiązania podatkowe zabezpiecza wysoka kaucja. Finalnie oszuści i tak będą próbować sprowadzać paliwa mimo braku koncesji OPZ, jednak handel z takimi podmiotami może powodować dla nabywców ryzyko negatywnych skutków podatkowych oraz dotkliwych kar administracyjnych.

2.2.10.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	12
2	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywiście wykonanych usług	8
3	Błędne określenie momentu powstania obowiązku podatkowego	7
4	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	7
5	Deklarowanie fikcyjnych transakcji	7
6	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	7
7	Ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej dział. gosp. oraz podatku naliczonego, w tym związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gosp. lub dot. kosztów niezwiązanych z prowadzoną dział.	5
8	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	4
9	Brak dokumentacji podatkowej	4
10	Fikcyjny obrót paliwami w zakresie zakupu i sprzedaży paliw (budowanie sieci transakcji)	4

2.2.10.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego związane z wykorzystywaniem faktur, które dotyczą kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych
- ryzyko narażania budżetu państwa na straty w wyniku uczestnictwa podmiotów w oszustwach karuzelowych,
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego VAT innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia podatku od towarów i usług.

2.2.11. PRODUKCJA I OBRÓT METALAMI I PRODUKTAMI METALOWYMI

2.2.11.1. Opis podobszaru

Nieuczciwi przedsiębiorcy, często w sposób zorganizowany, bezwzględnie wykorzystują podatność konstrukcji podatku VAT na możliwość unikania opodatkowania i stosowania wyłudzeń na ogromną skalę. Nieuczciwy obrót półwyrobami sektora metalurgicznego był szczególnie często stosowany przed wprowadzeniem rozwiązań legislacyjnych mających ograniczyć wyłudzenia podatku VAT, poprzez nienależne zwroty tego podatku lub korzystanie ze struktury „znikającego podatnika” opartego na bazie schematu tranzytowego czy karuzelowego.

Wyróżnia się dwie główne formy wyłudzenia podatku VAT w analizowanym podobszarze. Pierwsza metoda polega na przywozie wyrobów stalowych do Polski z innych krajów UE, gdzie towar jest nabywany bez VAT (0% stawka podatku dla dostawy wewnątrzwspólnotowej). Podatek VAT powinien zostać rozliczony w kraju, ale do tego nie dochodzi, gdyż stal zostaje sprzedana w Polsce, zanim jeszcze VAT miałby zostać rozliczony, a firma, która ją sprowadziła (tzw. słup), znika z rynku. Drugi sposób dotyczy natomiast stali wyprodukowanej przez polskie huty. Stal ta jest rzekomo wywożona poza granice kraju, lecz w praktyce w ogóle nie opuszcza granic Polski, dzięki czemu przedsiębiorca, który deklaruje wywóz stali za granicę, z uwagi na preferencyjną stawkę podatku VAT związaną z deklarowaną, jednak niemającą odzwierciedlenia w stanie rzeczywistym dostawą wewnątrzwspólnotową, uzyskuje zwrot VAT.

Zjawiskami charakterystycznymi dla podmiotów funkcjonujących w tym podobszarze ryzyka są:

- dużo niższe ceny ofertowe (o 10-15% od cen producentów),
- ograniczona historia działalności podmiotów oferujących tańszy produkt, które nierzadko nie posiadały odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego,
- brak możliwości ustalenia faktycznego miejsca prowadzenia działalności i osób prowadzących tę działalność - usytuowanie siedzib podmiotów w wirtualnych biurach, częste przenoszenie siedziby firmy,
- utrudniony kontakt z osobami reprezentującymi firmę,
- natychmiastowa, po wszczęciu kontroli, sprzedaż udziałów firmy obywatelom państw spoza UE oraz brak dokumentacji potwierdzających dokonanie transakcji,
- specyficzne warunki dostaw oraz płatność w gotówce.

Wprowadzone w październiku 2013 r. rozwiązanie legislacyjne (mechanizm odwróconego VAT-u, tzw. reverse charge) znacznie utrudniło proceder wyłudzenia podatku VAT na rynku półproduktów z miedzi oraz wyrobów stalowych. W ramach mechanizmu odwróconego obciążenia to nabywca zobowiązany jest do rozliczenia podatku należnego od dokonanej czynności podlegającej opodatkowaniu – zamiast sprzedawcy, jak ma to miejsce zgodnie z zasadami ogólnymi.

Od 1 lipca 2015 r. weszły w życie nowe przepisy w zakresie rozszerzenia i doprecyzowania regulacji zawartych w ustawie o VAT, dotyczących mechanizmu odwróconego obciążenia¹¹. Zakres stosowności reverse charge został rozszerzony o pewne kategorie wyrobów stalowych, wyrobów ze złota, aluminium, cyny, niklu i ołowiu. Celem wprowadzonych zmian jest zapewnienie większej skuteczności tego instrumentu i zdecydowanego ograniczenia drastycznego wzrostu patologii wyłudzeń VAT na rynku wyrobów metalurgicznych, skutkującej rosnącą liczbą podmiotów oferujących półwyroby z tych metali po cenach znacznie niższych od rynkowych. Jednym ze wskaźników

¹¹ Ustawa z dnia 9 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz ustawy - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 605)

informującym o skali tych nadużyć jest rozbieżność pomiędzy danymi raportowanymi przez kraje dokonujące przywozu wyrobów metalowych do Polski, a danymi wykazującymi wywóz tych wyrobów z Polski.

Od 1 lipca 2015 r. zastosowanie mechanizmu odwróconego obciążenia wobec dostaw towarów wymienionych w załączniku nr 11 do ustawy o VAT będzie miało miejsce w sytuacji gdy:

- podatnik – dostawca nie korzysta z tzw. zwolnienia podmiotowego od podatku,
- podatnik – nabywca jest zarejestrowanym podatnikiem VAT czynnym,
- dostawa nie jest objęta zwolnieniem na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 2 lub art. 122 ustawy (zwolnienia dla towarów wykorzystywanych wyłącznie na cele działalności zwolnionej z VAT oraz dla dostaw złota inwestycyjnego).

Mechanizm odwróconego obciążenia nie będzie miał zatem zastosowania do transakcji, których przedmiotem będzie dostawa towarów wymienionych w załączniku nr 11 do ustawy o VAT, których nabywcą będzie podatnik VAT zwolniony podmiotowo (tj. korzystający ze zwolnienia w związku z osiągnięciem w poprzednim roku sprzedaży w wysokości nieprzekraczającej 150 tys. zł lub – w przypadku podatników rozpoczynających działalność w trakcie roku – ww. kwoty proporcjonalnie do okresu prowadzonej działalności) lub wykonujący wyłącznie czynności zwolnione przedmiotowo. Weryfikację statusu podatkowego nabywcy ułatwi dokonującemu dostawy baza on-line czynnych podatników VAT, którą udostępniono na Portalu Podatkowym www.portalpodatkowy.mf.gov.pl.

Razem ze zmianami przepisów w zakresie mechanizmu odwróconego obciążenia, wprowadzono obowiązek składania informacji podsumowującej w obrocie krajowym oraz obowiązek korygowania tej informacji, jeżeli dane zawarte w informacji ulegają zmianie. Obowiązek składania informacji dotyczy podatników, dokonujących dostawy towarów lub świadczących usługi (sprzedawców), dla których podatnikiem jest nabywca, w przypadkach, gdy sprzedawca i nabywca prowadzą działalność gospodarczą na terytorium Polski (art. 101a ust. 1 ustawy o VAT). Sprzedawca powinien składać informację, jeżeli w okresie rozliczeniowym wystąpiły dostawy lub świadczenie usług, od których to transakcji powstał obowiązek podatkowy u nabywcy (w tym z tytułu dokonanych wpłat zaliczek), w terminie przewidzianym dla złożenia deklaracji VAT przez sprzedawcę. Korektę należy złożyć niezwłocznie, jeżeli w złożonej uprzednio informacji wystąpił błąd w jakiegokolwiek pozycji lub wystąpiła konieczność zmiany (korekty) wartości dostaw lub świadczonych usług, z innego powodu niż błąd¹². Informacje podsumowujące umożliwią lepszą kontrolę tego, czy na ostatnim etapie podatek został zapłacony.

2.2.11.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	199
2	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	199
3	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	196
4	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	165
5	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywistości wykonanych usług	126

¹² <http://www.finance.mf.gov.pl/documents/766655/3160814/Broszura-zmianyw+zakresie+odwroconego+VAT.pdf>

6	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	111
7	Wystawianie faktur dokumentujących fikcyjne transakcje	59
8	Błędne określenie momentu powstania obowiązku podatkowego	58
9	Błędne przeniesienie danych z ksiąg do deklaracji	57
10	Ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej dział. gosp. oraz podatku naliczonego, w tym związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gosp. lub dot. kosztów niezwiązanych z prowadzoną dział.	50
11	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	47
12	Dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur	46
13	Ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą	43
14	Nieterminowe uiszczanie należności podatkowych	40

2.2.11.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego związane z wykorzystywaniem faktur, które dotyczą kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu,
- ryzyko narażania budżetu państwa na straty w wyniku uczestnictwa podmiotów w oszustwach karuzelowych,
- ryzyko nierealizowania lub nieterminowego realizowania obowiązków związanych z zapłatą podatku lub zaliczki na podatek,
- ryzyko niewywiązywania się z obowiązku płatnika podatku dochodowego,
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego VAT innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia podatku od towarów i usług.

2.2.12. PRODUKCJA MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH I USŁUGI BUDOWLANE

2.2.12.1. Opis podobszaru

Budownictwo, jako jedna z największych i najbardziej rozległych gałęzi gospodarki, w której funkcjonuje ponad 10% wszystkich podmiotów działających na polskim rynku gospodarczym, jest zarazem szczególnie narażona na występowanie nieprawidłowości podatkowych. Jak ustalono na podstawie wyników kontroli podatkowych przeprowadzonych w pierwszym półroczu 2015 r., w podobszarze tym wygenerowano łącznie najwyższą kwotę uszczupień spośród wszystkich podobszarów ryzyka ujętych w Krajowym Planie Działań na 2015 r., w wysokości 345 735 676,68 zł, co stanowiło 15% kwoty uszczupień stwierdzonych we wszystkich zakończonych w tym okresie kontrolach podatkowych. Najbardziej narażone w branży na wystąpienie nieprawidłowości podatkowych na znaczne kwoty wyniku finansowego są podmioty wykonujące działalność gospodarczą w zakresie:

- realizacji projektów budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków,
- robót budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych,
- wykonywania robót ogólnobudowlanych związanych ze wznoszeniem budynków, oraz
- robót związanych z budową dróg i autostrad.

Najczęściej identyfikowane w toku kontroli podatkowych zagrożenia w sektorze dotyczą z kolei:

- zatrudniania pracowników bez umów („na czarno”), co wiąże się z nienaliczaniem i nieodprowadzaniem należnych zaliczek na podatek dochodowy od osób zatrudnionych (procederowi często towarzyszy nieproporcjonalnie wysokie obroty firmy w stosunku do liczby zatrudnionych pracowników, przy jednoczesnym niskim wyposażeniu technicznym przedsiębiorstwa),
- rozliczania się w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, mimo faktycznego przekroczeniu granicy przychodu powodującej utratę uprawnienia do korzystania z tej formy opodatkowania (podatnik wykazuje niższy niż rzeczywiście osiągnięty przychód – nie wykazuje go w pełnej wysokości wynikającej z wystawionych faktur, bądź dokonuje czynności sprzedaży bez wystawiania faktur, często jednocześnie nie wpłaca w ciągu roku zaliczek na podatek dochodowy, co utrudnia organom ustalenie, czy próg przychodu nie został przekroczony),
- wykazywania w składanych deklaracjach niskiego dochodu przy jednoczesnych wysokich kosztach ich uzyskania, generujących przyrost nadwyżki podatku naliczonego nad należnym do zwrotu (lub przeniesienia), będącego konsekwencją tzw. zjawiska „przerzucania kosztów” pomiędzy podmiotami,
- firm developerskich wykorzystujących niewielkie firmy, którym po wykonaniu prac i odbiorze faktury nie są wypłacane należności, co skutkuje podejmowaniem działań mających na celu zminimalizowaniu obciążeń podatkowych, poprzez fikcyjne zakupy.

W ramach podobszaru, szczególną uwagę należy zwrócić również na zjawisko nieuprawnionego korzystania przez podmioty działające w branży budowlanej z preferencyjnej stawki podatku VAT (obecnie 8%). Zgodnie z art. 41 ust. 12 ustawy o VAT, tę stawkę podatku stosuje się do dostawy, budowy, remontu, modernizacji, termomodernizacji lub przebudowy obiektów budowlanych lub ich części zaliczonych do budownictwa objętego społecznym programem mieszkaniowym. Stosownie natomiast do art. 41 ust. 12a ww. ustawy przez tego rodzaju budownictwo ustawodawca nakazuje rozumieć obiekty budownictwa mieszkaniowego lub ich części, z wyłączeniem lokali użytkowych, oraz lokale mieszkalne w budynkach niemieszkalnych sklasyfikowanych w Polskiej Klasyfikacji Obiektów Budowlanych w dziale 12, a także obiekty sklasyfikowane w Polskiej Klasyfikacji Obiektów

Budowlanych w klasie ex 1264 – wyłącznie budynki instytucji ochrony zdrowia świadczących usługi zakwaterowania z opieką lekarską i pielęgniarską, zwłaszcza dla ludzi starszych i niepełnosprawnych. Do budownictwa takiego nie zalicza się natomiast tych budynków mieszkalnych jednorodzinnych, których powierzchnia użytkowa przekracza 300 m², a także lokali mieszkalnych, których powierzchnia użytkowa przekracza 150 m². w przypadku budownictwa mieszkaniowego o powierzchni przekraczającej wskazane powyżej limity. Preferencyjną stawkę VAT stosuje się tylko do części podstawy opodatkowania odpowiadającej udziałowi powierzchni użytkowej kwalifikującej się do budownictwa objętego społecznym programem mieszkaniowym w całkowitej powierzchni użytkowej. Warunkiem zastosowania preferencyjnej stawki VAT przy remoncie, modernizacji czy przebudowie obiektów budownictwa mieszkaniowego jest spełnienie dwóch przesłanek. Po pierwsze, zakres wykonywanych czynności musi dotyczyć remontu, przebudowy bądź modernizacji. Po drugie, budynki lub ich części, których dotyczą te czynności, muszą być zaliczane do budownictwa objętego społecznym programem mieszkaniowym. Niespełnienie któregośkolwiek z tych warunków powoduje, że transakcja nie może korzystać z preferencyjnej, 8% stawki VAT.

Jak wynika z informacji przekazanych przez organizacje branżowe¹³ oraz ustaleń przeprowadzonych kontroli podatkowych, proceder nieuprawnionego stosowania preferencyjnej stawki dotyczy najczęściej sprzedaży przez małe (tzw. „garażowe”) firmy inwestorom indywidualnym takich materiałów, jak: pokrycia dachowe, materiały ścienne, stropy, oraz materiały elewacyjne, którym towarzyszy jednocześnie wykonanie usługi, do której w istocie nigdy nie dochodzi. Sprzedaż materiałów wraz z usługą następuje po znacznie niższych od rynkowych cenach (cena usługi stanowi ok. 5-10% rzeczywistej ceny oferowanej na rynku). W ramach proceduru występują trzy warianty działania:

1. Sprzedawca, dokonując sprzedaży materiałów, wystawia klientowi fakturę ze stawką VAT 8%, najczęściej sporządzając jednocześnie fikcyjną umowę o wykonanie odpowiednich robót budowlanych. Następnie sprzedawca zawiera fikcyjną umowę z uczestniczącym w procedurze wykonawcą na wykonanie danej usługi budowlanej, otrzymując z tego tytułu fakturę, przy czym wykonawcy w rzeczywistości płaci wyłącznie kwotę podatku VAT i podatku dochodowego. W konsekwencji sprzedawca uzyskuje wyższą marżę na transakcji. Zaniża jednocześnie swój przychód (fikcyjna faktura wykonawcy) i pomniejsza VAT należny o 15% (23%-8%), co finalnie wpływa na uszczuplenia w podatku dochodowym oraz w podatku VAT. Usługa końcowo wykonywana jest w ramach tzw. szarej strefy.
2. Sprzedawca spisuje z klientem (inwestorem) umowę o wykonanie usługi budowlanej i dokonuje jednocześnie sprzedaży materiałów ze stawką VAT 8%. Zdarza się również, że nie spisuje żadnych umów i sprzedaje z preferencyjną stawką VAT. Usługa nie jest w rzeczywistości wykonywana. Faktyczna usługa budowlana wykonana jest następnie w ramach tzw. „szarej strefy”.
3. Sprzedawca dokonuje sprzedaży materiałów ze stawką VAT 8%, bez wystawiania klientowi dowodu sprzedaży, uzyskując wysoką marżę z transakcji. Następnie „sprzedaje” fakturę uczestniczącemu w procedurze deweloperowi lub firmie budowlanej za kwotę o ok. 3% przewyższającą cenę zakupu materiałów. Od kupca faktury sprzedawca otrzymuje kwotę odpowiadającą podatkowi VAT, którą kupiec faktury odliczy sobie od podatku należnego, pomniejszając jednocześnie podatek dochodowy.

¹³ Polska Federacja Producentów i Dystrybutorów Materiałów Budowlanych, pismo z dnia 29 lipca 2015 r., skierowane do wszystkich dyrektorów izb skarbowych.

2.2.12.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Odcinanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	1681
2	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	1451
3	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	1165
4	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	1151
5	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywiście wykonanych usług	941
6	Dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur	890
7	Ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą	840
8	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	774
9	Błędne określenie momentu powstania obowiązku podatkowego	568
10	Niedokonywanie wpłat zryczałtowanego podatku dochodowego	563
11	Ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej dział. gosp. oraz podatku naliczonego, w tym związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gosp. lub dot. kosztów niezwiązanych z prowadzoną dział.	517
12	Błędne rozliczenie ulgi za złe dłużni - dłużnik	464
13	Wystawianie faktur dokumentujących fikcyjne transakcje	437
14	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	421
15	Brak dokumentacji podatkowej	416
16	Błędne sporządzenie remanentu	333
17	Błędne przeniesienie danych z ksiąg do deklaracji	330
18	Opodatkowanie sprzedaży według niewłaściwych stawek	301
19	Ewidencjonowanie faktur zakupu w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym	282
20	Błędne przeniesienie danych z dokumentów do ksiąg	273
21	Nieterminowe uiszczanie należności podatkowych	261
22	Nieskładanie wymaganych przepisami prawa deklaracji podatkowych przez podatników prowadzących działalność gospodarczą	250
23	Nieskładanie deklaracji w podatku VAT	237

2.2.12.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,
- ryzyko niewykazywania do opodatkowania całości osiągniętych przychodów, poprzez nie ewidencjonowanie całości lub części przychodów na kasach rejestrujących,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,
- ryzyko nieprawidłowości rozliczenia podatku VAT w odniesieniu do nieściągalnych wierzytelności (tzw. ulga na „złe długi”),
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które dotyczą kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu,
- ryzyko nierealizowania lub nieterminowego realizowania obowiązków związanych z zapłatą podatku lub zaliczki na podatek,
- ryzyko niewywiązywania się z obowiązku płatnika podatku dochodowego,
- ryzyko opodatkowania sprzedaży usług według niewłaściwych stawek, w tym również poprzez błędne kwalifikowanie transakcji jako usługa zamiast obrót towarem
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego VAT innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia zwrotu podatku od towarów i usług,
- ryzyko błędnego stosowania zryczałtowanej formy opodatkowania w podatku dochodowym od osób fizycznych.

2.2.13. TRANSPORT i LOGISTYKA

2.2.13.1. Opis podobszaru

Według danych GUS w Polsce jest około 240 tys. firm transportowych, w tym 90 tys. towarowych przewoźników drogowych wykonujących przewozy drogowe pojazdami powyżej 3,5 tony oraz blisko 42 tys. przewoźników autokarowych. Branża wytwarza prawie 10% krajowego PKB i notuje rekordową pracę przewozową na poziomie przekraczającym 70% wszystkich przewozów w kraju. Ponadto przewoźnicy stanowią największą siłę w międzynarodowym transporcie towarów (szczególnie w przewozach kabotażowych), a w branży znajduje zatrudnienie ponad milion osób (550 tys. kierowców samochodów ciężarowych oraz ok. 260 tys. kierowców autobusów). Jest to 7,5% wszystkich zatrudnionych w kraju. Przychody branży transportowej szacuje się w granicach 65 mld zł rocznie¹⁴. W przewozach międzynarodowych polskie firmy wykonują dwa razy większą pracę przewozową niż ich konkurencja z Hiszpanii czy Niemiec, uzyskując wynik w granicach 120 mld tkm¹⁵ oraz dysponując liczbą ponad 140 tys. samochodów ciężarowych.

Na ocenę w zakresie stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie usług transportowych mają wpływ różne czynniki (zdarzenia gospodarcze) związane z działalnością transportową, do których można zaliczyć m.in.:

- profil zgłoszonej działalności nie pokrywa się z prowadzoną faktycznie działalnością w zakresie usług transportowych,
- fakt oraz liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych oraz uiszczenia podatku od środków transportowych, tonaż pojazdów pozwalający na przewóz towarów,
- wykorzystywanie środków transportowych własnych przez inne osoby/firmy często powiązane rodzinnie, zawodowo z pominięciem ewidencjonowania przychodów z tego tytułu,
- zakup znacznej ilości lub drogiej środków transportowych a następnie wykazywanie małych obrotów/przychodów,
- liczba zatrudnionych pracowników oraz jej stosunek do liczby zleceń transportowych – możliwość zrealizowania usług z jednoczesnym uwzględnieniem przepisów ustawy z 16.04.2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz. U. z 2012r. poz. 1155 ze zm.), zatrudnianie pracowników „na czarno”,
- okoliczność dostaw towarów, udział tych samych osób przy ładowaniu towaru i dostarczaniu na miejsce odbioru, udział tych samych osób/osób powiązanych rodzinnie, zawodowo przy potwierdzaniu na dokumentach przewozowych i fakturach faktu dostarczenia i odbioru towarów,
- treść umów niepozwalająca na precyzyjne ustalenie tras, wynagrodzenia, przedmiotu przewozu,
- powtarzalność transportu w danym dniu na danej trasie, długie trasy (np. ok. 1000 km) tym samym środkiem transportu dzień po dniu,
- niepełna dokumentacja związana ze świadczonymi usługami, brak tachografów,
- brak wiedzy związanej z transportem, zleceniodawcą/zleceniobiorcą, miejscem dostawy,
- duże wahania dochodu na przestrzeni kilku lat a następnie nagły ich spadek; rosnące zatrudnienie i obrót ze sprzedaży przy jednoczesnym spadku dochodu; nieproporcjonalnie wysokie koszty w stosunku do deklarowanych dostaw,

¹⁴ <http://transportowcy.pl/wp-content/uploads/2014/08/Aktualna-sytuacja-w-transportie-drogowym.pdf>

¹⁵ tkm – tonokilometr – jednostka obliczeniowa stanowiąca podstawę obliczania kosztów przewozu (źródło: słownik języka polskiego, sjn.pwn.pl).

- brak wykazania w Informacji Podsumowującej VAT świadczonych usług na rzecz zagranicznego kontrahenta,
- częste zmiany właściwości miejscowej urzędu skarbowego,
- rejestracja kilku firm (również powiązanych rodzinie) pod tym samym adresem,
- wiek osoby będącej właścicielem firmy.

Powyższe przesłanki są przykładowe, aczkolwiek wystąpienie jednocześnie kilku z nich może w dużej mierze świadczyć o nieprawidłowościach.

2.2.13.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	690
2	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	594
3	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywiście wykonanych usług	439
4	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	398
5	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	390
6	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	351
7	Ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej dział. gosp. oraz podatku naliczonego, w tym związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gosp. lub dot. kosztów niezwiązanych z prowadzoną dział.	307
8	Dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur	278
9	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	222
10	Brak dokumentacji podatkowej	166
11	Błędne określenie momentu powstania obowiązku podatkowego	159
12	Nieterminowe uiszczanie należności podatkowych	131
13	Dokonywanie czynności sprzedaży z pominięciem kasy rejestrującej	129
14	Ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą	126
15	Błędne rozliczenie ulgi za złe długi - dłużnik	119
16	Błędne przeniesienie danych z ksiąg do deklaracji	115
17	Błędne przeniesienie danych z dokumentów do ksiąg	111

2.2.13.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko nierealizowania lub nieterminowego realizowania obowiązków związanych z zapłatą podatku lub zaliczki na podatek,
- ryzyko niewywiązywania się z obowiązku płatnika podatku dochodowego,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,
- ryzyko nieprawidłowości rozliczenia podatku VAT w odniesieniu do nieściągalnych wierzytelności (tzw. ulga na „złe długi”),
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego VAT innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia podatku od towarów i usług.

2.2.14. USŁUGI FINANSOWE i UBEZPIECZENIOWE

2.2.14.1. Opis podobszaru

Cały analizowany podobszar mieści się w obrębie tylko jednej Sekcji („K”) Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007. Przy czym w jego skład wchodzi rodzaje działalności o stosunkowo niskim stopniu homogeniczności. W Sekcji „K” ujęte zostały bowiem m.in. zarówno usługi polegające na przyjmowaniu depozytów i udzielaniu kredytów (zastrzeżone dla wielkich, dysponujących niekiedy wielomiliardowymi kapitałami własnymi, instytucji – banków – Podklasa 64.19.Z), usługi ubezpieczeniowe (wykonywane przez wyspecjalizowane w szacowaniu ryzyka instytucje finansowe – towarzystwa ubezpieczeniowe – Podklasy 65.11.Z i 65.12.Z), jak i działalności, dla których prowadzenia nie została zastrzeżona jakaś szczególna forma prawna lub wymogi kapitałowe, np. „Pozostała działalność wspomagająca usługi finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych” (Podklasa 66.19.Z obejmująca m.in. doradztwo i pośrednictwo dotyczące kredytów hipotecznych) lub „Działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych” (Podklasa 66.22.Z obejmująca – oprócz agentów i brokerów ubezpieczeniowych – także akwizytorów otwartych funduszy emerytalnych).

Zgodnie z ostatnimi danymi GUS, w statystycznym rejestrze podmiotów gospodarki narodowej REGON na dzień 30 czerwca 2015 r. zostało zarejestrowanych łącznie 128 327 podmiotów, które jako przeważający rodzaj działalności wskazały usługi opisane w Sekcji „K” (Działy 64, 65 i 66 PKD 2007), przy czym zdecydowanie najliczniejszą (100 397 przedstawicieli) jest populacja podmiotów zarejestrowanych w Dziale 66 PKD - „Działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne” (obejmująca m.in. doradców i pośredników kredytowych oraz agentów i brokerów ubezpieczeniowych, a także akwizytorów otwartych funduszy emerytalnych), a najmniej liczną (1 262) – populacja podmiotów z Działu 65 - „Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne, z wyłączeniem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego” (obejmującą zakłady ubezpieczeń i fundusze emerytalne). W Dziale 64 „Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych”, obejmującym m.in.: banki, kasy oszczędnościowe, towarzystwa kredytowe, holdingi finansowe, fundusze inwestycyjne i powiernicze, firmy świadczące usługi leasingu finansowego, firmy świadczące usługi faktoringowe i inne nowoczesne usługi z zakresu finansowego zabezpieczenia działalności gospodarczej (np. wystawianie swapów lub opcji), firmy udzielające pożyczek z własnych kapitałów (np. Provident, pożyczkodawcy tzw. „chwilówek”), lombardy (udzielanie pożyczek pod zastaw), a także agencje bankowe i punkty pobierania opłat, zarejestrowanych natomiast zostało 26 668 podmiotów.

Jak dotąd podmioty prowadzące jeden ze ściśle określonych rodzajów działalności wymienionych w Sekcji „K”, tj.:

- 1) banki,
- 2) zakłady ubezpieczeń,
- 3) jednostki działające na podstawie przepisów o obrocie instrumentami finansowymi oraz przepisów o funduszach inwestycyjnych,
- 4) jednostki działające na podstawie przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych,

są obsługiwane przez wyspecjalizowane urzędy skarbowe. Ministerstwo Finansów uznawszy te podmioty za strategiczne, podjęło kroki legislacyjne w kierunku wprowadzenia zmian w organizacji administracji podatkowej, w wyniku których przeważająca większość ze wskazanych powyżej podmiotów (właściwie poza bankami spółdzielczymi) objętych zostanie od dnia 1 stycznia 2016 r. właściwością tylko jednego organu podatkowego – strategicznego urzędu skarbowego. Skupiona w

jednym organie zostanie nie tylko obsługa tych podmiotów, ale również cały proces zarządzania ryzykiem zewnętrznym w stosunku do tej kategorii przedsiębiorców. Zauważyć przy tym dodatkowo należy, iż właściwie cała grupa ww. podatników należy do grona podmiotów tzw. zaufania publicznego i podlega szczególnemu rygorowi nadzoru sprawowanego przez wyspecjalizowany organ państwowy – Komisję Nadzoru Finansowego. Wydaje się, że konieczność permanentnego spełniania restrykcyjnych standardów działania na bieżąco monitorowanych przez Komisję Nadzoru Finansowego, znacząco ogranicza ryzyko świadomego i celowego naruszania obowiązków podatkowych.

Jednocześnie zwrócić jednak trzeba uwagę na fakt, iż wskazane podmioty dysponujące olbrzymimi zasobami kapitałowymi i najbardziej wyspecjalizowaną kadrą doradczą, jak mało które, narażone są na pokusę podjęcia próby obniżenia swoich zobowiązań podatkowych poprzez stosowanie tzw. optymalizacji podatkowej, niekiedy bardzo agresywnej. Ryzyko wystąpienia takiego procederu wydaje się być wyższe w przypadku podmiotów należących do dużych międzynarodowych konglomeratów kierowanych przez podmioty zagraniczne. Ze względu na fakt, iż jak dotąd działania podatników podejmowane w ramach optymalizacji podatkowej (rozumianej jako wykorzystywanie legalnych rozwiązań prawnych w celu obniżenia wysokości zobowiązań podatkowych) nie mogą formalnie być traktowane jako naruszenie przepisów prawa podatkowego, brak jest podstaw do przypisywania takim działaniom (o ile, oczywiście, nie wykraczają poza ramy obowiązujących przepisów, np. poprzez tworzenie fikcyjnych struktur organizacyjnych lub zawieranie pozornych stosunków prawnych) charakteru błędu podatkowego i analizowania ich w aspekcie wystąpienia zewnętrznego ryzyka systemu podatkowego. Niewskazanie takiego błędu (z uwagi na jego nieistnienie) w przeprowadzonych dotąd kontrolach podatkowych uniemożliwia obecnie przeprowadzenie statystycznej analizy prawdopodobieństwa i potencjalnych skutków podatkowych wystąpienia takiego zjawiska. Należy ponadto przy tym w szczególności uwzględnić okoliczność, iż – zgodnie z ostatnimi doniesieniami medialnymi – Ministerstwo Finansów podjęło decyzję o przynajmniej czasowym wstrzymaniu procedowania wprowadzenia do polskiego systemu podatkowego tzw. „klauzuli przeciw unikaniu opodatkowania”. Dopiero zatem po ewentualnym wprowadzeniu takiego środka prawnego do polskiego prawa podatkowego możliwe będzie analizowanie poszczególnych czynności podatników dokonywanych w ramach optymalizacji podatkowej pod kątem ryzyka, jakie te działania niosą dla systemu podatkowego.

Zaznaczenia wymaga ponadto, że podstawowe usługi finansowe, tj. działalność związana z pozyskiwaniem środków finansowych (zbieranie depozytów) i ich redystrybucją (udzielanie kredytów i pożyczek, udzielanie poręczeń i gwarancji), a także prowadzenie rozliczeń (obsługa wszelkiego rodzaju transakcji płatniczych, przekazów i transferów pieniężnych), zasadniczo korzystają ze zwolnienia z podatku VAT (art. 43 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług).

Mimo że *Usługi finansowe i ubezpieczeniowe* są branżą rozwijającą się w Polsce stosunkowo szybko, to dotąd nie zaobserwowano w niej nieprawidłowości, które swoją powszechnością lub szczególnym rozmiarem „szkodliwości budżetowej” uzasadniałyby umieszczenie jej we wcześniejszych latach w Krajowych Planach Działań jako jeden z priorytetowych podobszarów ryzyka. Jednakże analizy przeprowadzone w roku bieżącym (na podstawie danych z kontroli podatkowych dotyczących okresu od 01.07.2014 r. do 30.06.2015 r.) wskazują na znaczne przekroczenie w omawianym podobszarze akceptowalnego poziomu ryzyka, co uzasadnia ujęcie tego podobszaru po raz pierwszy w planie krajowym na 2016 r. jako jednego z priorytetów strategicznych.

2.2.14.2. Najczęściej identyfikowane błędy podatkowe

Lp.	Nazwa błędu	Liczba wystąpień
1	Niewywiązywanie się z obowiązku aktualizacji danych zawartych w zgłoszeniu identyfikacyjnym	75
2	Odliczanie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakup towarów i usług, z tytułu których podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia.	68
3	Niedokonywanie wpłat zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku	66
4	Ewidencjonowanie w koszty uzyskania przychodów zdarzeń gospodarczych niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	51
5	Ewidencjonowanie faktur nieodzwierciedlających rzeczywiście wykonanych usług	38
6	Niewykazywanie do opodatkowania przychodów wynikających z wystawionych faktur	35
7	Wystawianie faktur dokumentujących fikcyjne transakcje	28
8	Ryzyko niewykazywania do opodatkowania obrotu/przychodów w pełnej wysokości przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą	25
9	Dokonywanie czynności sprzedaży bez wystawiania faktur	21
10	Brak dokumentacji podatkowej	19
11	Ryzyko nienaliczania i nieodprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od wynagrodzeń osób zatrudnionych, w tym zatrudnienie „na czarno”	18
12	Błędne przeniesienie danych z ksiąg do deklaracji	16
13	Błędne przeniesienie danych z dokumentów do ksiąg	15
14	Nieskładanie wymaganych przepisami prawa deklaracji podatkowych przez podatników prowadzących działalność gospodarczą	14

2.2.14.3. Lista ryzyk występujących w podobszarze

Wśród zagrożeń charakterystycznych dla podobszaru wymienić można:

- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewykazywaniem do opodatkowania obrotu/przychodów z wystawionych rachunków/faktur VAT przez podmioty posiadające zarejestrowaną działalność,
- ryzyko niezrealizowania zobowiązań podatkowych w pełnej wysokości w związku z niewystawianiem faktur lub wystawianiem faktur w kwotach nieodpowiadających wielkościom faktycznym,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które nie dokumentują rzeczywistego przebiegu zdarzeń gospodarczych,
- ryzyko zawyżenia kosztów uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej oraz podatku naliczonego, związane z wykorzystywaniem faktur, które dotyczą kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu,
- ryzyko dokonywania pozornych transakcji celem generowania fikcyjnych kosztów uzyskania przychodu oraz podatku naliczonego innym podmiotom, w tym w celu wyłudzenia zwrotu podatku od towarów i usług.